

**T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNU GENÇLERDE
İŞSİZLİK SORUNU VE İŞSİZ-İŞVEREN TARAFLARINA GÖRE
NEDENLERİ: KASTAMONU İLİ ÖRNEĞİ**

Ümmühan ERGİN

**Danışman
Jüri Üyesi
Jüri Üyesi**

**Doç. Dr. Orhan KANDEMİR
Doç. Dr. Serkan DİLEK
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yağmur ERSOY**

KASTAMONU-2019

TEZ ONAYI

Ümmühan ERGİN tarafından hazırlanan “Türkiye’de Yükseköğretim Mezunu Gençlerde İşsizlik Sorunu ve İşsiz-İşveren Taraflarına Göre Nedenleri: Kastamonu İli Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve oy birliği ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Doç. Dr. Orhan KANDEMİR
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Serkan DİLEK
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yağmur Ersoy
Sakarya Üniversitesi

11.06.2019

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Ümmühan Ergin

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1. Temel Kavramlar.....	5
2.1.1. İşgücü Piyasası.....	5
2.1.2. İstihdam.....	6
2.1.3. İşsizlik.....	9
2.1.4. Genç İşsizliği	10
2.1.5. Kayıt Dışı İstihdam	11
2.2. Temel Değişkenler ve Hesaplama Yöntemleri.....	12
2.2.1. Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus.....	12
2.2.2. İşgücü.....	13
2.2.3. İstihdam Oranı.....	14
2.2.4. İşgücüne Katılma Oranı	14
2.2.5. İşsizlik Oranı.....	14
3. İŞSİZLİĞİN TEORİK TEMELLERİ VE İŞSİZLİK TÜRLERİ.....	16
3.1. İşsizliğin Teorik Temelleri	16
3.2. İşsizlik Türleri	18
3.2.1. Açık İşsizlik ve Gizli İşsizlik	18
3.2.2. İradi İşsizlik	19
3.2.3. Gayri İradi İşsizlik	20
3.2.4. Yapısal İşsizlik.....	20

3.2.5.	Mevsimsel İşsizlik.....	21
3.2.6.	Doğal İşsizlik	22
3.2.7.	Konjonktürel İşsizlik.....	22
4.	DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ	24
4.1.	Dünya'da Gençlerin İşgücüne Katılımı ve Genç İşsizliği	24
4.2.	Türkiye'de Genç İşsizliği: AB ve OECD Ülkeleri Karşılaştırması.....	26
4.3.	Türkiye'de İşgücü Piyasası Göstergeleri ve Genç İşsizliği	29
4.4.	Türkiye'de Yükseköğrenim Mezunu Gençler ve İşsizlik.....	37
4.5.	Kastamonu İli İşgücü Piyasası.....	39
5.	ALAN ARAŞTIRMASI.....	45
5.1.	Literatür.....	45
5.2.	Materyal ve Yöntem.....	52
5.3.	Bulgular.....	54
5.3.1.	İşverenlerle Yapılan Mülakatlar.....	54
5.3.2.	İşsiz Gençlerle Yapılan Odak Grup Görüşmesi	59
6.	SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	67
	KAYNAKLAR	73
	EKLER.....	86
EK. A.	YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNU İŞSİZ GENÇLERLE YAPILAN ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ SORULARI (FORM 1)	86
EK. B.	İŞVEREN/İŞVEREN TEMSİLCİLERİ İLE YAPILAN MÜLAKAT SORULARI (FORM 2).....	88
	ÖZGEÇMİŞ.....	89

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNU GENÇLERDE İŞSİZLİK SORUNU VE İŞSİZ-İŞVEREN TARAFLARINA GÖRE NEDENLERİ: KASTAMONU İLİ ÖRNEĞİ

Ümmühan ERGİN
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Orhan KANDEMİR

Son yıllarda genç işsizliğindeki artış, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sorundur. Bu nedenle birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de genç işsizliği çözüme kavuşturulması gereken önemli konular arasında yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki yükseköğretim mezunu gençlerde işsizlik sorununun boyutlarını vurgulamak ve nedenlerini işsiz-işveren taraflarına göre, Kastamonu ili özelinde ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada önce Türkiye’deki yükseköğretim mezunu gençlerdeki işsizliğin durumu ILO, OECD gibi kurumların verileri yardımı ile ortaya konulmuştur. Daha sonra Türkiye’de genç işsizliğinin nedenlerini ortaya koymak için çalışmanın uygulama alanı olarak seçilen Kastamonu ili işgücü piyasası analiz edilerek, konu ile ilgili alan araştırması yapılmıştır. Bu alan araştırmasında nitel bir araştırma yöntemi olan mülakat yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda konunun tarafları olarak kabul edilen işverenler ya da işveren temsilcileri ile yarı yapılandırılmış mülakat yapılırken, genç işsizlerle ise odak grup görüşmesi yapılmış ve elde edilen sonuçlar özetlenerek yorumlanmıştır. Türkiye’de yükseköğretim mezunu gençlerde yaşanan işsizliğin nedenlerinin bizzat konunun tarafları ile görüşülerek ortaya konulmasının, sorunun çözümünde politika yapıcılara önemli bir rehber olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizliği, Yükseköğretim Mezunları, Kastamonu, Ekonomik Kalkınma.

2019, 99 Sayfa

ABSTRACT

Master Thesis

**THE UNEMPLOYMENT PROBLEM IN THE YOUNG PEOPLE
GRADUATED FROM HIGHER EDUCATION IN TURKEY AND ITS
REASONS ACCORDING TO UNEMPLOYED-EMPLOYER PARTIES:
KASTAMONU PROVINCIAL EXAMPLE**

Ümmühan ERGİN
Kastamonu University
Social Sciences Institute
Department of Economics

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Orhan KANDEMİR

Recently, the increase in youth unemployment is an important problem in our country too as in other countries. Therefore, the youth unemployment in also Turkey like in many countries is among the important issues that need to be resolved. The purpose of this study is to emphasize the dimensions of unemployment problem in the higher educated young and highlight the causes of this according to the unemployed and employer parties in Turkey, in particular Kastamonu province. In accordance with this purpose; firstly the situation of the unemployed in the higher educated young in Turkey, was revealed with the help of the data of institutions such as ILO and the OECD. Then field research was conducted on the subject to reveal the causes of youth unemployment in Turkey by analyzing the Kastamonu province labor market selected as the application field of study. Interview method which is a qualitative research method has been used in this field research. In this context, while semi-structured interviews were executed with employers or employers' representatives who were considered as the parties of the issue, the focus group interviews were conducted with the young unemployed and the results were interpreted by summarizing. It is considered that the revealing of the causes of unemployment problem in the higher educated young in Turkey by consulting with the parties themselves will be an important guide for policy makers in solving the problem.

Key Words: Youth Unemployment, Higher Education Graduates, Kastamonu, Economic Development

2019, 99 Pages

ÖNSÖZ

Son yıllarda ülkemizdeki genç işsizliğindeki artış, diğer ülkelerde olduğu gibi önemli bir sorundur. Bu nedenle birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de genç işsizliği çözüme kavuşturulması gereken konular arasında yer almaktadır. Çalışmada, Türkiye’deki yükseköğretim mezunu gençlerde işsizlik sorununun boyutları ve nedenleri Kastamonu ili bağlamında ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın eğitilmiş gençlerde ortaya çıkan işsizliğin nedenlerinin tespiti ve çözümü açısından güzel bir kaynak olacağı beklenmektedir.

Öncelikle lisans hayatımdan bu yana bana destek olup yol gösteren, tez konumu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurarak, tezimin her aşamasında, büyük bir sabır ile elinden gelenin fazlasını yapan, tez danışmanım Doç. Dr. Orhan Kandemir’e desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca bu yola girdiğim andan itibaren maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemeyen, her aşamada destekçim olup, moralimi yüksek tutmamı sağlayan, annem Zeynep Ergin, babam Muhammed Ergin ve kardeşim Nazlı Ergin’e, desteklerini her daim hissettirip destek olan dostlarıma sabır ve anlayışları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ümmühan Ergin

Kastamonu, Mayıs, 2019

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2. 1. İşsizlik Verileri Hesaplamalarında Baz Alınan işsizlik kriterleri	15
Tablo 4.2. 2007-2013 Yılları Arası Küresel İşsizlik Oranları (Genç (15-24), Yetişkin (25+), Toplam (15+)).....	24
Tablo 4.3. Gençlerin İşgücüne Katılım ve Genç İşsizlik Oranları (%) (15-24) (2015-2017)	25
Tablo 4.4. Türkiye ve OECD Ülkelerinde İstihdam, İşgücüne Katılma ve İşsizlik (%)	26
Tablo 4.5. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de İşsizlik Oranları (%) (2015)..	27
Tablo 4.6. Türkiye’de ve OECD Ülkeleri İşsizlik Süreleri Oranı (15-24 Yaş) 2000-2017 (%)	28
Tablo 4.7. İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Kolları ve Dağılımı, (15+Yaş)(2005-2018)	30
Tablo 4.8. Kurumsal Olmayan Nüfusun İşgücü Durumu (bin kişi, 15+Yaş)	31
Tablo 4.9. Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları (%) (15-24 ve 15-29 Yaş).....	32
Tablo 4.10. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik (%) (2014-2017)	32
Tablo 4.11. Kurumsal Olmayan Sivil Nüfusun Yıllar Göre İşgücü Durumu (%) 2000-2013	33
Tablo 4.12. 15-24 Yaş Arası Gençlerde Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı (%) (2005 - 2013)	37
Tablo 4.13. Yükseköğretim Mezunlarında Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%) (15-24 Yaş) (2005-2013)	38
Tablo 4.14. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Yaş Bağımlılık Oranı (2018)	39
Tablo 4.15. TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Bölgesi Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı (%) (15-24 Yaş).....	40
Tablo 4.16. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Edilenler (15+Yaş) (2018)...	41
Tablo 4.17. TÜİK Verilerine Göre Temel İşgücü Göstergeleri (2013-2016-2018)...	41
Tablo 4.18. Kastamonu İli Temel İşgücü Göstergeleri (%) (2008-2013).....	42
Tablo 4.19. Kastamonu İli 2007-2017 Yılları Eğitim ve Cinsiyet Durumuna Göre İşsizlik Dağılımı (kişi)	43
Tablo 5.20. Genç İşsizlik Oranlarının Yüksek Olmasının Sebepleri	46
Tablo 5.21. İşveren/İşveren Temsilcilerinin Özellikleri	54
Tablo 5.22. Katılımcı Gençlerin Demografik Özellikleri	60
Tablo 5.23. Katılımcıların Üniversite Eğitim Sürecindeki Başarılarına, Daha Önce Çalışma Durumuna ve İş Arama Süresine Yönelik Sorular	60
Tablo 5.24. Katılımcı Gençlere Göre İşsiz Kalma Sebepleri.....	61

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ILO	Uluslar Arası Çalışma Örgütü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
BM	Birleşmiş Milletler
İKO	İşgücüne Katılma Oranı
BA	Federal Çalışma Ajansı
EUROSTAT	Avrupa İstatistik Ofisi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
NEİY	Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne De Yetiştirmede
NEET	Not in Education, Employment and Training
KUZKA	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
KOSGEP	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İşleri Başkanlığı
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
ÜFE	Üretici Fiyat Endeksi
VAR	Vektör Otoregresif
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
TYP	Toplum Yararına Program

1. GİRİŞ

İşsizlik olgusu, bireysel ve toplumsal bozukluklara, piyasa dengesizliklerine, neden olmaktadır. Bireylerin istihdam dışında kalması, bireyleri üretimden uzaklaştırdığından belli bir dönem sonunda tüketimin de azalmasına neden olacaktır. Ekonominin genelini etkileyecek olan bu durum, zamanla talebin düşmesine, arz fazlalığına ve işgücünün de etkin olmamasına sebep olacaktır (Selim, Kırgel, Çelik ve Yazıcıoğlu, 2014: 2).

İşsizlik sadece bireyin kendisini değil, bakmakla yükümlü olduğu insanları da etkileyecektir. İşsizlik durumundan en çok etkilenen gruplar arasında; kadınlar, gençler, uzun süredir işsizler ve iş bulma umudunu yitiren insanlar yer alır (Işık, 2016: 132).

Bütün gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin en önemli sorunlarının başında işsizlik ve düşük istihdam yer almaktadır. Globalleşmenin etkisiyle küresel işsizlik yaygınlaşmış ve genç nüfusu da etkisi altına almıştır. Türkiye başta olmak üzere birçok gelişmekte olan ülkede uygulanan yanlış politikalar genç işsizliğin artmasına neden olmuştur (Karabulut, 2007: 20).

İşsizlik sorunu, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye’de iş gücü piyasasının koşullarından ve geçiş ekonomisinin sorunlarından kaynaklanmaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008: 62). Türkiye’de işsizlik sorunu aynı zamanda, ülkenin tarım toplumu özelliğinin ağır basması, sanayi sektörünün istenilen düzeyde gerçekleşip gelişmemesi, hızlı nüfus artışının yaşanması ve bu nüfus içerisindeki gençlerin istihdamının yeterli seviyede olmayışı gibi yapısal özellikler taşımaktadır. Sanayisi gelişmiş ülkelerle Türkiye arasındaki önemli farklardan bir tanesi, işsizlerde eğitim düzeyinin yüksek olmasıdır (Kanca, 2012: 4).

Hızlı nüfus artışı, teknolojik gelişmeler, iç ve dış göçler, yetersiz gelir düzeyi, bölgeler arası gelişme farklılıkları olması, eğitim politikasındaki aksaklıklar Türkiye’deki istihdam ve işsizlik sorununun başında gelmektedir (Karabulut, 2007: 20).

Küreselleşme olgusu siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik alanlar başta olmak üzere çok fazla önem taşır. Küreselleşme, bireyler üzerindeki olumlu etkileri dışında, bölgesel, ulusal ya da uluslararası sorunlara da sebep olabilir. Ortaya çıkan bu küresel sorunlardan bir tanesi de genç nüfusun işsiz kalmasıdır. Genç işsizliğin sebepleri arasında, özellikle 15-24 yaş grubu içindeki bireylerin eğitime katılımlarının artmasına karşın, bu nüfus için yeni işlerin ortaya konulamaması, tecrübesiz olmaları, bu yaş grubu içindeki gençlerin niteliklerinin işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayamaması gibi nedenler mevcuttur.

Günümüzün önemli sorunlardan bir tanesi olan genç işsizliğin toplam işsizlik içindeki payı oldukça yüksektir. Eğitimli gençlerde işsizliğin nedenlerinden birisi alınan eğitimin yetersiz olmasıdır. Hem meslek okullarında hem de yükseköğretim sırasında verilen eğitimin, piyasa şartlarına yeteri kadar uygun olmaması, diplomalı işsizlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. İşe girme konusunda işverenlerin karşılarındaki genç mezunlardan daha özel koşullar beklemeleri, daha seçici davranmaları, gençlerden “farklı nitelikler” beklenmesine sebep olurken, diploma sahibi olmaları işe girme konusunda yeterli olmamaktadır. Özellikle, Sayın (2011: 42)’ında vurguladığı gibi, toplam işsizler içinde eğitimli gençlerin payının fazla olması, genç işsizlik konusunun incelenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Genç nüfusun tam olarak yönetilememesi, üretime dahil olmaktan daha çok tüketim içinde yer alması ile genç işsizlik sorunu büyümektedir. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde eğitim oranı arttıkça, genç işsizlik oranı düşmektedir, ancak ülkemizde durum tam tersidir. Türkiye’de eğitimi tamamlayan gençler arasında ilköğretim ve lise öncesi okullardan mezun olmuş gençlerin, lise ve yükseköğretim mezunu gençlere göre işsiz kalma olasılığı daha azdır. Yani, eğitim sorununun çözülmesi, genç işsizliğin çözümünde yeterli değildir. Türkiye’de yeni mezun olmuş eğitimli gençlerin işsizlik sorunu yaşaması, ya eğitim sırasında edinilen niteliklerin piyasa şartlarına uygun olmaması ya da gençlerin istihdama geçişte yeteri kadar bilgilendirilmemesi sonucu ortaya çıkmaktadır (Can, 2014: 1).

Kırcı (2017: 1375), yaptığı çalışmada gelişmekte olan ülkelerin nüfus yoğunluğunun genç nüfus ağırlıklı olduğunu vurgulamıştır. Bu genç nüfus için yeterli olanakların

yaratılamamasının, fırsat yetersizliğine, sosyal ve siyasal dışlanmaya yol açtığını ayrıca gençleri suç ve şiddete yönlendirdiğini belirtmiştir.

Sosyal dışlanmaya da sebep olan işsizlik, kişinin kendisi ve aynı zamanda ailesi için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Genç işsizlerde, işsizlik nedeniyle karamsarlık, endişe, depresyon hatta intihar vakaları yaşanabilmekte, mesleki bilgi ve becerilerde zamanla yok olma, aile hayatında olumsuzluklar, yaşadığı toplumdan uzaklaşma, sosyal ve kültürel değerlerde gerileme, gibi birçok olumsuzluk görülmektedir (Erol, 2012-2013: 66). Gençlerin yaşadığı işsizlik sorunu, gençleri umutsuzluğa itmekte, sosyal problemlere sebep olmakta, toplumun en çok verim sağlanabilecek kesimini, hayatlarının en verimli döneminde üretim dışında bırakıp, tüketime iterek ekonomik açıdan büyük kayıplara da yol açmaktadır. Gençler için yeni istihdam alanlarının oluşturulamaması, eğitim-istihdam arası dengenin sağlanamaması, gençlerin yetenekleri ile işgücü piyasası şartlarının uyuşmaması, gençlerin ve ülkenin geleceğini olumsuz etkilemektedir (Aydın, 2017: 3).

Yükseköğrenim görmüş genç bir birey için harcanan maliyet ve zaman düşünüldüğünde, yükseköğrenim düzeyindeki bireylerin işsizliği, daha büyük kayıplara yol açmaktadır (Bilen, 2015: 8). Bu nedenle Türkiye’de yükseköğretim görmüş gençlerin işsizliğinin ele alındığı bu çalışma çok önemlidir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Türkiye bağlamında yükseköğretim mezunu gençlerde işsizlik sorununun mevcut durumunu ortaya koymak ve bu işsizliğin nedenlerini işsiz-işveren taraflarına göre, Kastamonu ili özelinde değerlendirmektir. Alan araştırmasının Kastamonu ili özelinde, işsiz-işveren taraflarına göre yapılması çalışmanın sınırlılığı olarak değerlendirilebilir.

Belirlenen bu amaca ulaşmak için, çalışmanın 6 bölümden oluşmasına karar verilmiştir. Giriş kısmından sonra ikinci bölümde konu ile ilgili kavramsal çerçeve ele alınmış, üçüncü bölümde işsizliğin teorik temelleri ve işsizlik türleri, dördüncü bölümde Dünya’da ve Türkiye’de genç işsizliğinin genel görünümü ele alınmıştır. Beşinci bölümde çalışmanın alan araştırması yer almaktadır. Bu bölümde önce genç işsizliğin nedenleri ile ilgili literatür ele alınmış, daha sonra işsiz ve işverenlerin bakış açısına göre yükseköğretim mezunlarında genç işsizliğinin nedenlerini ortaya koymak

için nitel bir veri toplama yöntemi olan mülakat uygulanmıştır. Çalışmada öncelikle işverenlerle birebir mülakat yapılmış olup, daha sonra üniversite mezunu genç işsizler ile odak grup görüşmesi yapılarak elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Sonuç ve değerlendirme kısmında ise, elde edilen bulgular yorumlanarak konu ile ilgili öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, konu ile ilgili temel kavramlar ve değişkenler ile bu değişkenlerin hesaplama yöntemlerinden bahsedilecektir.

2.1. Temel Kavramlar

2.1.1. İşgücü Piyasası

Tansel (2012: 19-20)'in bahsettiği gibi, toplam işgücü arzı demografik değişikliklerin etkisinde kalarak artış ya da azalış gösterir. Mesela, birçok Batı Avrupa ülkesinde çalışma çağı nüfusundaki düşüş nedeni ile işgücü arzı azalmaktadır. Türkiye'de ise çalışma çağındaki nüfus tam tersine artmaktadır. Bu durum işgücü arzının artmasına sebep olacaktır. Fırsat Penceresi olarak adlandırılan bu durumla istihdam yaratılabildiği takdirde ekonomik büyüme için itici güç oluşmuş olacaktır.

İş gücü piyasası, emeğin alınıp satıldığı bir faktör piyasasıdır. Fakat emeğin, mal piyasalarındaki gibi alınıp satıldığı düşünülmemelidir. İş gücü piyasalarının diğer piyasalardan farklı olmasını sağlayacak en büyük etken insandır. İş gücü piyasası “toplam emek arzı” ve “talebini” içermektedir. Emek arz ve talebinin kesiştiği yer iş gücü piyasasında dengeyi meydana getirmektedir. Emek arzının emek talebini aştığı durumda işsizlik oluşacaktır. Oluşan bu dengesizlik toplumu hem ekonomik hem de sosyal açıdan olumsuz etkileyecektir. Bu sebepten iş gücü piyasasındaki dengesizlik ekonomik etki oluşturmasının yanında sosyal ve kültürel etkiler de oluşturacaktır (Bekiroğlu, 2010: 4).

Aslan ve H. Aslan (2017: 110)'ın çalışmalarında bahsettikleri gibi, Türkiye iş gücü piyasası yapısal olarak diğer işgücü piyasalarından farklıdır. Bu konunun temel sebebi de, sürekli artan nüfusa karşın istihdam edilenlerin oran ve sayısı olarak düşük seviyede olmasıdır. Ayrıca Türkiye'nin geleneksel aile modeli sebebiyle kadınlar işgücü piyasasından uzaktır ve aile içi hizmetlerde ücretsiz olarak çalışmaktadır. Türkiye'nin işgücü piyasasındaki sorunları genel olarak, kentleşme sonrası kırdan kente göç edilmesi, eğitimin yeterli seviyede olmayışı, cinsiyet ayrımcılığı ve girişimcilik yetersizliği şeklindedir.

İşgücü piyasasının oluşması ve ortaya çıkan sonuçlar, kamu politikalarını oluşturan yöneticileri istihdam ve ücretler konusunda yakından ilgilendirir. İşgücü piyasasının işleyişini izlemek, sosyo-ekonomik ve demografik gelişmelerin işgücü piyasası ile ilgili neden ve sonuçlarını anlayabilmek önemli bir konudur. Birçok güncel konu örneğin köyden kente göçün fazla olması, şehirlerde kadınların işgücü piyasasına katılımının düşük olması, hizmet sektöründe istihdamın son yıllardaki artışı ve işsizlik, işgücü piyasası ile ilgili önemli konulardır. İşgücü piyasasında belirlenen ücret toplumda refah düzeyini belirlemesi nedeniyle toplumun kalkınması ile yakından ilişkilidir (Tansel, 2012: 20).

2.1.2. İstihdam

İstihdam, üretim faktörlerinin (emek, sermaye, toprak ve girişimci) üretime katılmaları olarak tanımlanabilir. İstihdam dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde ifade edilebilir. Geniş anlamda istihdam, bir ülkenin sahip olduğu tüm üretim unsurlarının (emek, toprak ve sermaye kapasitesinin) bir yıllık dönem içerisindeki kullanılma derecesini göstermektedir. Dar anlamda istihdam ise, bir yıllık dönemde ekonomik faaliyetlere katılabilecek durumda olan insan gücünün çalıştırılma seviyesini gösterir (Altınok ve Çetinkaya, 2012: 343).

Genel olarak, işgücünün tamamının iş bulabilmesi tam istihdam olarak tanımlanır. Bu durumda istihdam hacmi işgücüne eşit olduğundan işsizlik ortadan kalkmaktadır. Doğal işsizlik oranı olarak bilinen %3 ile %6 arasında değişen işsizlik hariç işgücünün %94 ya da %97'sinin iş bulunduğu duruma tam istihdam denir (Bocutoğlu, 2011: 71).

Yıldırım ve Karaman (2005: 317)'in da belirttiği gibi tam istihdam, çalışma arzusu ve kabiliyetindeki herkesin, cari ücret ve çalışma şartlarında üretim sürecinde yer almalarıdır. Tam istihdamın gerçekleştiği bir ekonomide, bir alandaki istihdam yalnızca bir başka alandaki istihdamın azaltılması sayesinde arttırılabilir. Ancak tam istihdam bir ekonomide hiç işsiz bulunmadığı anlamına gelmez.

Tam istihdam bir ekonomide aranan ve olması istenilen bir durumdur. Fakat Yanbaşı (2014: 5)'nin da belirttiği gibi, bütün kaynakların üretim sürecinde yer alması

durumunda dahi işgücünün belli bir kısmının, daha iyi koşullarda bir iş bulması veya işverenler tarafından işten çıkarılmaları durumunda işsizlik ortaya çıkabilmektedir.

Eksik istihdam ise üretim faktörlerinin bir kısmının üretim sürecinde yer almaması şeklinde ifade edilir. Bu doğrultuda klasiklere göre, ekonomi tam istihdam seviyesinden uzaklaşırsa, ekonomiye müdahale etmeye gerek yoktur. Çünkü klasiklere göre böyle bir durumda ücretlerin, faizlerin ve fiyatların esnekliği (görünmez el) devreye girer ve ekonomi tam istihdam noktasına geri döner. Bu konu ile ilgili Klasik ve Keynesyen görüşü şu şekilde özetleyebiliriz (Bilgili, 2014: 125-127);

- ✓ Ekonomi tam istihdamdan saptığında ve işsizlik meydana geldiğinde; işsizlik, emek arzının emek talebini geçtiği noktada ortaya çıkar. Herhangi bir piyasada emek arz fazlası varsa o piyasada fiyatlar (emek piyasasında fiyatlar ücretlerdir) düşecektir. Bu emek arzı fazlası durumunda reel ücretlerde düşüş meydana gelecektir. Reel ücretlerin düşmesi ise, işveren açısından işgücü maliyetlerinin azalması anlamına gelecektir. Bu durum emek talebinde artış oluşturur. Ayrıca emek arzı ile emek talebi de eşitlenir.
- ✓ Ekonominin tam istihdamdan saptığı ve aşırı istihdamın ortaya çıktığı durumda; Aşırı istihdam, emek talebinin emek arzından fazla olduğu anlamını taşır. Bu durumda, reel ücretlerde de bir artış meydana gelecektir. Reel ücretlerin artması ise, işveren açısından işgücü maliyetlerinin artması anlamına gelir ve emek arzı emek talebi ile eşitlenir. Ekonomiye dışarıdan herhangi bir müdahale olmadan kendiliğinden dengeye gelmiş olur.
- ✓ İstihdam kavramı ele alınırken üzerinde durulması gereken kavramlardan bir tanesi de eksik istihdamdır. Bazı üretim faktörleri eksik istihdam durumunda üretim sürecinde yer almaz. Keynes tam istihdama tam olarak karşı çıkmaz. Ancak Keynes'e göre ekonomi tam istihdamdan saparsa, Klasiklerin ileri sürdüğü gibi görünmez el mekanizması ile (kendiliğinden dengeye gelme) tam istihdama dönüş mümkün olmaz. Dolayısıyla denge eksik istihdam düzeyinde oluşur. Keynes'e göre ücretler esnek değildir. Dolayısıyla işsizlik olması durumunda ücretler düşmez ve işsizlik ortadan kalkmaz. Böylece eksik istihdamda oluşan dengeyi tam

istihdama ulaştırmak için devlet toplam talebi genişletici politikalarla ekonomiye müdahale etmelidir. Böylece Keynes’e göre, toplam talepte meydana gelen artış, üretim ve istihdam artışını sağlayacaktır.

- ✓ Eksik istihdam durumunda devlet müdahalesinin işe yaramasının bir diğer nedeni de çarpan mekanizmasıdır. Keynesyen okula göre çarpan mekanizması tam istihdama ulaşana kadar pozitif değerlidir. Ekonomi tam istihdama yaklaştıkça çarpanın değeri küçülür, tam istihdama ulaştığında ise sıfır olur. Onlara göre, ekonomi genellikle eksik istihdamda olduğunda çarpan mekanizması pozitif değerlidir ve devlet müdahalesi etkili olacaktır (Bilgili, 2014: 125-127).

16. Çalışma İstatistikçileri Konferansında Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından, eksik istihdamın anlamı yeniden ele alınmıştır. Bu nedenle, “zamana bağı eksik istihdam” ve “yetersiz istihdam” kavramlarına yer verilmeye başlanmıştır (TÜİK, 2018a);

- ✓ *Zamana bağı eksik istihdam*: Asıl işinde ve diğer işinde/işlerinde toplamda 40 saatten az çalışmış olan fakat daha fazla süre çalışmak istediğini belirten, daha fazla çalışabilecek durumda ve referans haftasında istihdamda olan kişileri kapsamaktadır.
- ✓ *Yetersiz istihdam*: Zamana bağı eksik istihdam içerisinde olmamak şartı ile referans haftasında istihdamda olan, son 1 ay içerisinde çalıştığı işini değiştirmek ya da işine ek olarak iş aramış ve böyle bir iş bulduğu takdirde 2 hafta içerisinde çalışmaya hazır kişilerdir (TÜİK, 2018a).

Bekiroğlu (2010: 6), çalışmasında, istihdam ve çalışma kavramlarını birbirinden ayırmıştır. İstihdam, belirli bir bedel karşılığında kişi ve piyasa arasındaki ilişkiyi ortaya koyarken, çalışma kavramı daha genel bir anlam ifade etmektedir. Birey çalışmasına rağmen bir ücret almayabilir ve bu durum istihdam olarak sayılmaz.

TÜİK (2012), istihdam edilenleri iş başında olanlar ve olmayanlar olarak iki gruba ayırmaktadır;

1. *İş başında olanlar*: Yevmiyeli, maaşlı, ücretli, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içerisinde en az bir saat iktisadi faaliyet içerisinde yer alan bireylerdir.

2. *İş başında olmayanlar*: İşine devam etmesine rağmen referans haftası içerisinde farklı sebeplerle işinin başında olmayan, işverenler ve kendi hesabına çalışanlar istihdamda kabul edilmektedir (TÜİK, 2012).

2.1.3. İşsizlik

Bir ekonomide işsizlik, bireyin çalışmak istemesine ve çalışmasına bir engel olmamasına rağmen iş bulamaması, aktif olarak çalışma hayatında olan insanların işlerini kaybetmeleri olarak tanımlanabilir (Aytaç ve Keser, 2002).

Verilen ücreti beğenmediği için çalışmak istemeyenler, istemedikleri için çalışmayanlar, iş aramayanlar işsiz olarak sayılmamaktadır. Aynı zamanda uluslararası standartlara göre, ev hanımları, öğrenciler, ekonomik olmayan faaliyetlerde bulunan bireyler de işsiz sayılmamaktadır. Bir bireyin işsiz sayılabilmesi için iş arıyor olması gerekmektedir (Can, 2014: 4).

İşsizlik oranının yüksek olması dünyada olduğu gibi Türkiye’de de büyük sorunların başında gelmektedir. Bayraktar ve İncekara (2013: 17)’nin da belirttiği gibi işsizlik sorununun yanında nüfusun çoğunluğunun genç olması nedeni ile sorun toplumsal ve ekonomik bir boyut kazanmaktadır.

TÜİK tarafından her ayın Pazartesi ile başlayarak Pazar ile biten ilk haftası referans haftası olarak kabul edilmiştir. Hanehalkı işgücü anketi ile işsiz sayısı belirlenirken, referans haftası içinde en az bir saat çalışan bireyler, istihdam ediliyor kabul edilmektedir. Yani referans dönemi içinde en az bir saat çalışan bireyler işsiz sayılmamaktadır. “Bir Saat Kriteri” Uluslararası Çalışma Örgütü’nce ölçülebilirlik ve uluslararası karşılaştırmaları sağlamak açısından belirlenmiş bir kriterdir (TÜİK, 2007).

TÜİK (2012)'nin yaptığı işsizlik tanımında; “Referans dönemi içinde, istihdamda olmayan (yevmiyeli, kâr karşılığı, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir işle bağlantısı olmayan) bireylerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler” denilmektedir.

ILO (2016a)'nın işsizlik tanımında; belirli bir süre zarfında iş aramak için faaliyette bulunan ve şu anda bir iş fırsatı verilen işlerde çalışmaya hazır olan bireyler, işsiz olarak tanımlanmaktadır.

AB'ye üye ülkelerde işsiz, “işgücü bürolarına (İş-Kur gibi) veya işçilere yardım bürolarına kayıtlı bulunan kişilerden hiçbir işi olmayanlar ve her an başka işte çalışmaya hazır bulunanlar” şeklinde tanımlanmaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008: 47).

2.1.4. Genç İşsizliği

İnsan yaşamı, çocukluk, gençlik, yetişkin ve yaşlılık olmak üzere dört evreden oluşmaktadır. Yaşanılan her dönem kendisinden bir önceki dönemi fiziksel olduğu kadar psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak da etkiler ve birçok değişime neden olur (Bilen, 2015: 3). İnsanların yaşamındaki bu dönemler, farklı şekillerde tanımlanabilmektedir.

Birleşmiş Milletler çocuk nüfusu 0-17 yaş arası olarak tanımlarken, TÜİK çocuk nüfusu 0-14 yaş arasında yer alan nüfus olarak tanımlamaktadır. TÜİK, çalışmamıza konu olan genç nüfusu 15-24 yaş olarak tanımlarken, yaşlı nüfus olarak 65 yaş ve üstü nüfusu baz almaktadır (TÜİK, 2018b, 2018c, 2018d).

ILO (2016b: 1)'ye göre, gençlerin işgücü piyasasına entegrasyonu, eğitim ve beceri gelişimi çok önemlidir. Gençler 15-24 yaş arası kişileri kapsamaktadır. Bu nüfus toplum için önemli bir kaynak olup, dünya nüfusunun % 18'inden fazlasını ve dünya işgücünün % 15'inden fazlasını oluşturmaktadır.

Ancak Yentürk ve Başlevent (2007: 3) yaptıkları çalışmada, Eurostat verilerinde 15-24 yaş arası işsizler, genç işsizlik olarak tanımlanmasına rağmen, Türkiye dahil tüm dünyada gençlerin eğitimde olma süresi uzadığından, 25-29 arası yaş grubunun da genç olarak ele alınabileceğini ifade etmişlerdir.

Murat ve Şahin (2011: 43), yaptıkları çalışmada genç işsizleri, çalışma iradesine sahip olmasına karşın, geçerli cari ücret üzerinden, ayrıca kanun, örf ve adetle belirlenmiş saatler içerisinde iş aradığı halde bulamamış ve maruz kaldığı aylaklık durumu kendi arzu ve isteği dışında meydana gelen 15-24 yaş arasındaki kişiler olarak tanımlamışlardır.

Türkiye'deki ortaya çıkan işsizliğin en önemli yapısal özelliği, genellikle kendisini genç işsizliği olarak göstermesidir. 15-24 yaş arasındaki işsizlik oranları yıllar bazında incelendiğinde genel işsizlik oranından daha yüksek olduğu görülmektedir (Aydın, 2017: 6).

2.1.5. Kayıt Dışı İstihdam

Referans haftasında içerisinde bulunduğu iş sebebiyle herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanlardır (Demircan, 2012: 5). Kayıt dışı sektör, enformel sektöre göre daha geniş bir kavramdır. Kayıt dışı ekonomik faaliyetler; yanlış ve saptırıcı beyan ve davranışlarla müşteriye aldatma, falcılık, vergi kaçakçılığı, sigortasız işçi çalıştırma, faturasız alışveriş yapma, haksız yere muafiyet ya da indirim ve sübvansiyonlardan yararlanma, kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, hayat kadınlığı, rüşvet, yapılan özel harcamaların firma harcamaları gibi gösterilmesi, gibi yasaya aykırı faaliyetler olabileceği gibi komşuya yardım, çocuk bakıcılığı, ev işlerinin yapılması gibi yasalara aykırı olmayan faaliyetleri de kapsamaktadır. Kayıt dışı bir ekonomik faaliyetin bazı özellikleri vardır (Candan, 2007: 6);

- ✓ Ahlaki kriterlere uymaması,
- ✓ Yasalara uygun olmaması,
- ✓ Faaliyet sonucu gelirin elde edilmesi,

- ✓ İstatiksel olarak ölçülememesi şeklindedir (Candan, 2007: 6).

Candan (2007: 14)’e göre, kayıt dışı istihdam, “istihdam faaliyetlerinin resmi belgelere dayandırılmaması ve bu sebepten istihdamın resmi kayıtlara girmemesi, sonuç olarak vergisel ve zorunlu sosyal yükümlülükler de dahil olmak üzere tüm yükümlülüklerin, mali ve sosyal güvenlik kurumlarının denetim alanı dışına çıkarılmasıdır” şeklinde tanımlamaktadır.

Türkiye’de kayıt dışı istihdamın ortaya çıkışında birçok sebep vardır. İstihdam üzerindeki vergilerin yüksek oluşu kayıt dışı istihdamın ortaya çıkındaki en büyük sebeplerden bir tanesidir. Ayrıca, ülkemizde yeni formel istihdam alanları yeterince oluşmadığından bireyler kayıt dışı istihdama yönelmekte ve informal bu sektörlerde düşük verimlilik ve düşük ücretle çalışmaya razı olmaktadır (Gürsel, Levent, Yörükoğlu, Erçetin ve Tercan, 2002: 98).

2.2. Temel Değişkenler ve Hesaplama Yöntemleri

Bu bölümde TÜİK’ in işgücü piyasası ile ilgili hesaplamalarda kullandığı değişkenler ve hesaplama yöntemleri ele alınmıştır.

2.2.1. Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus

TÜİK’ in yaptığı tanımlamalara göre, sivil nüfus kurumsal yerlerde ikamet edenler dışındaki hanelerde yaşayan nüfustur. Yetişkin nüfus, çalışanların, işsizlerin ve iş aramayanların toplamından oluşmaktadır. 15 yaş altı nüfus, yetişkin nüfus içerisinde yer almamaktadır. Kurumsal Olmayan Çalışma Çağındaki nüfus kapsamında (Bilgili, 2014: 127-128);

- ✓ Kışlada veya orduevinde olanlar,
- ✓ Hastanede olanlar
- ✓ Okulda, yurttta veya huzurevinde olanlar,

- ✓ Hapishanede olanlar yer almamaktadır.

Yetişkin Nüfus = İşgücü + İş Aramayanlar şeklinde hesaplanmaktadır (Bilgili, 2014: 127-128).

2.2.2. İşgücü

Ekonomik mal ve hizmetlerin üretimi için referans dönemi içerisinde, emek arzında bulunan çalışma çağı nüfusunu kapsamaktadır. İşgücü, istihdamda olanlarla işsizlerin toplamı olarak ifade edilir (TÜİK, 2016).

Çalışma yaşında olduğu halde iş aramayanlar, işgücü kavramı içinde yer almazlar. Dolayısıyla işgücü aşağıdaki biçimde hesaplanabilir;

$$\text{İşgücü} = \text{Çalışanlar} + \text{İşsizler} \text{ (Bilgili, 2014: 129).}$$

Çalışma çağı nüfusu içerisinde bulunan fakat çalışmamasına rağmen iş aramayanların oluşturduğu grup işgücüne dahil olmayanları oluşturur. Çalışma yaşında olduğu halde, işgücüne dahil olmayanlar şu şekilde sınıflandırılır (Berber, 2016: 89-90);

- ✓ Tam zamanlı öğrenciler,
- ✓ İş bulma ümidini kaybedenler,
- ✓ Mevsimlik çalışanlar,
- ✓ Geçerli çalışma şartlarını kabul etmeyip kendi isteği ile çalışmayanlar,
- ✓ Çalışamayacak kadar hasta olanlar,
- ✓ Emekli olanlar şeklindedir.

2.2.3. İstihdam Oranı

Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içinde yer alan istihdamın oranıdır (TÜİK, 2012). Aslında ülkedeki yetişkin nüfusun, emek piyasasının ne kadarlık kısmında yer aldığını gösteren orandır (Bilgili, 2014: 130). İstihdam oranı aşağıdaki gibi hesaplanabilir (Berber, 2016: 92);

$$\text{İ.O.} = \frac{\text{Çalışanlar (İşgücü - İşsizler)}}{\text{Yetişkin Nüfus (Çalışanlar + İşsizler + İş Aramayanlar)}} \times 100$$

2.2.4. İşgücüne Katılma Oranı

İşgücüne Katılma Oranı, işgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı olarak tanımlanmıştır (TÜİK, 2012). İşgücüne katılma oranının yüksek olması çalışma istek ve iradesine sahip bireylerin artmış olduğunu göstermektedir (Berber, 2016: 91).

İşgücünün yetişkin nüfusa bölünmesi ile işgücüne katılma oranı bulunur. İşgücüne katılma oranı aşağıdaki gibi hesaplanabilir (Bilgili, 2014: 131);

$$\text{İ.K.O} = \frac{\text{İşgücü (Çalışanlar + İşsizler)}}{\text{Yetişkin Nüfus (Çalışanlar + İşsizler + İş Aramayanlar)}} \times 100$$

2.2.5. İşsizlik Oranı

İşgücü içindeki işsiz nüfusun oranıdır. Genellikle yüzde olarak ifade edilir. Bir ekonomide çalışmak istediği halde, iş bulamayan işgücünün toplam işgücüne oranını kapsamaktadır (Yıldırım ve Karaman, 2005: 19).

Tablo 2.1’de, TÜİK, Federal Çalışma Ajansı (BA), ILO ve EUROSTAT işsizlik verileri hesaplamalarında baz alınan kriterler görülmektedir. Buna göre yaş konusu ele alınacak olursa, TÜİK 15 yaş ve üstünü işsizlik istatistiklerine dahil ederken, Federal Çalışma Ajansı ve EUROSTAT işsizlik istatistiklerinde 15-65 yaş dikkate almaktadır. ILO da ise bu kriter 15-75 yaş arasındadır (Sürücü, 2014: 17).

Tablo 2. 1. İşsizlik Verileri Hesaplamalarında Baz Alınan İşsizlik Kriterleri			
TÜİK	Federal Çalışma Ajansı	Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)	EUROSTAT
Hane Halkı İşgücü Anketi	Sadece Çalışma Ajansına Kaydı Bulunan Bireyler	Bir Çalışma Ajansına Kayıtlı Olan Veya Olmayan Çalışmayanlar	Bir Çalışma Ajansına Kayıtlı Olan veya Olmayan Çalışmayanlar
15 Yaş Ve Üzeri Yaştakiler İstatistiğe Dâhildir	15-65 Yaş Arasında Bulunan Bireyler İstatistiğe Dahildir.	15-75 Yaş Arasında Bulunan Bireyler İstatistiğe Dahildir.	15-65 Yaş Arasında Bulunan Bireyler İstatistiğe Dahildir.
Son Üç Ay İçinde İş Aramış Olmak	Çalışma Ajansına İş Edinmeye Yönelik Atılan Adımların Bildirilmesi ve Bunların Çalışma Ajanslarının Kontrolünde Olması	Son Dört Hafta İçerisinde İş Edinmeye Yönelik Somut Adımların Atılmış Olmasına Yönelik Bir Beyan	Son 1 Ay İçerisinde İş Aramış Olmak
Kriter Aranmamakta	Çalışma Ajansı Tarafından Yapılan İş Önerilerinin Kabul Edilmesi, Çağrılarına Uyulması	İki Hafta İçerisinde İşe Yerleşmeye Hazır Olunması	Kriter Aranmamaktadır
Haftada En Az Bir Saat İş Aramış Olması ve Haftada Bir Saat Çalışması	Haftada 15 Saatten Az Çalışmış Olmak İşsiz Sayılmak İçin Yetmemekte, Haftada En Az 15 Saat İş Aramış Olmak	Haftada Bir Saat Çalışması ve Haftada En Az Bir Saat İş Aramış Olması	İşten Uzak Kalma Süresi 3 Aydan Az
Pasif İş Arama Kanallarından Herhangi Birine Başvurmuş Olanlar	Herhangi Bir İş Bulma Önlemine Dâhil Olmak	Kriter Aranmamakta	Aktif İş Arama Kanalına Başvuranlar
Kaynak: Sürücü, 2014: 17.			

3. İŞSİZLİĞİN TEORİK TEMELLERİ VE İŞSİZLİK TÜRLERİ

3.1. İşsizliğin Teorik Temelleri

İşsizliğin ortaya çıkış nedenleri iktisatçıların fikir ayrılığına düşmelerine sebep olmuştur. Bu nedenle de iktisatçılar tarafından ortaya atılmış birçok farklı yaklaşım söz konusudur. Tarihi süreçler şeklinde ilerleyen dönemlerde, ortaya atılan bir teori, bir sonraki dönemde yetersiz kalmıştır. İşsizlik olgusunu tanımlamakta yetersiz kalan teoriler yeni teorilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ekonomi kuramında işsizlik yaklaşımı ilk olarak Klasikler tarafından ortaya atılmıştır. Bu yaklaşıma göre, ücret esnek kabul edilerek fiyatların işgücü arz / talebini dengeye getirdiği kabul edilmiştir. Eğer ekonomide işsizlik ortaya çıkıyor ise ücret ya da fiyatlamada meydana gelen bir aksaklık nedeniyledir. Klasiklerin “Tunç Yasası” na göre ekonomide işsizlik söz konusu değildir, işi ya da ücreti beğenmeyen bireyler söz konusudur. Bu yaklaşım ise J.B.Say’ın “*Her arz kendi talebini yaratır*” teorisine dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre üretim, onu satın almaya yeterli satın alma gücünü de oluşturmuş demektir (Okur, 2015: 9).

Klasik ekonomi modelinde (Yıldırım ve Karaman, 2005: 114-115) ;

- ✓ İnsanlar homo-ekonomicus olarak davranmakta, firmalar karlarını, tüketiciler de faydalarını maksimize etmek istemektedirler.
- ✓ Ekonomi denilen mekanizma tam istihdamı kendi kendine sağlamakta, bu dengenin bozulması durumunda ise kendiliğinden tekrar tam istihdam düzeyine ulaşmaktadır. Ekonomide tüm mal fiyatları, faiz oranları ve ücretler esnektir. Klasik ekonomide, ekonomik birimlerin davranışları reel değişkenler esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Fiyat düzeyi sadece para stoğuna bağlıdır (Yıldırım ve Karaman, 2005: 114-115).

1929’ da başlayarak bütün dünyayı etkisi altına alan Büyük Buhran yıllarında üretim ve istihdamda beklenmedik sonuçlar meydana gelmiştir. Klasik ekonominin, çok

büyük işsizlik ve piyasa aksaklıklarını ortadan kaldıramayacağı (piyasanın kendi kendine her zaman dengeye gelemeyebileceğini) ortaya çıkmıştır (URL, 1).

1929 yılında yaşanan bu buhran sonrası, klasik iktisadın işsizliğe dair düşünceleri etkisini yitirmeye başlamıştır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 19). İşsizliği açıklamada klasik yaklaşım, 1936'da İngiliz İktisatçı John Maynard Keynes tarafından yazılan, "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi" isimli kitabı ile tamamen geçerliliğini kaybetmiştir (Işığışok, 2017: 87). Keynesyen ekonomide, ekonominin sadece kısa dönemde eksik istihdama gelebileceği değil, uzun dönemde de eksik istihdamın olabileceği, ekonomi mekanizmasının böyle bir durumu ortadan kaldıracak güce sahip olmadığı ve Keynesyen ekonomide devlet müdahalesinin olması gerektiği savunulmaktadır. Keynes'in işgücü piyasası varsayımlarında, fiyatlar tam esnek değildir. Reel ücretlerdeki azalma çalışanların daha az çalışmak istemelerine yol açacaktır. Bu varsayıma göre, piyasadaki herhangi bir talep azalışı nedeni ile ücretler veya fiyatlar düşmeyecektir. Bunun nedeni asgari ücret düzenlemesi, sendikaların direnci ve uzun dönemli sözleşmeler olduğu söylenebilir. Bu nedenle, eksik istihdam dolayısıyla gayri-iradi işsizlik ortaya çıkacaktır (Yıldırım ve Karaman, 2005: 140).

1929 büyük bunalımına kadar neo-klasik iktisat teorisinde işsizlik gönüllü bir durumdur ve ekonomi her zaman tam istihdamdadır. Tam rekabet durumunda işgücü arzı ve talebi işgücü piyasasında karşı karşıya gelecek ve denge ücret düzeyi oluşacaktır. Böylece işgücü arzı işgücü talebine eşit olacağından herhangi bir işsizlikten bahsedilemeyecektir. Ücretin düşmesine engel olmak, işsizliği meydana getiren tek gerçek nedendir. Sonuç olarak, tam istihdam düzeyinde gerçekleşen denge ücreti seviyesinde çalışmak isteği olan her işgücü iş bulabilecektir. Ama gerçek ücret düzeyi üzerinde bir ücrete karşılık çalışma isteğinde olan bireyler iş bulamazlar ve bu bireyler gönüllü işsiz olarak tanımlanırlar (Ataman, 1998: 61).

1945 yılından başlayarak 1970'li yıllara kadar süren dönemde birçok ülkede Keynesyen politikalar uygulanmıştır. Ekonomilerde, devlet müdahalesi ön plana çıkmıştır. Böylece ekonomik büyüme sürerken, iç piyasada da yüksek istihdam ve yüksek satın alma gücü oluşturulmuştur (Işığışok, 2017: 88).

1970’li yıllardaki petrol krizi sonrası sosyal refah anlayışı yerine neo-liberal politikalar ön plana çıkmaya başlamıştır. ABD ve İngiltere’de, neo-liberal politikalar ile küreselleşme politikaları, devletin küçülmesi, özelleştirme gibi küresel bir yönetim anlayışını ortaya çıkarmıştır. Ancak bu politikalar, özelleştirmeler nedeniyle birçok kişinin işsiz kalması gibi toplumsal anlamda birçok sıkıntıya sebep olmuştur. Neo-liberal politikaların hızla ilerlemesi, yaşanan teknolojik gelişmeler ve sektörel anlamda iş alanlarının değişmesi, günümüzün kapitalist toplumlarında işgücü piyasalarının farklılaşmasına ve kişilerin uzun süreli işsizlik tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur (Aslan ve H. Aslan, 2017: 104-105).

1980 yılı sonrasında meydana gelen Berlin Duvarı’nın yıkılması, Doğu Bloku’nun ve SSCB’nin çöküşü sonrası, yönetim ve üretim yapısının değişmesi, teknolojinin gelişimi ve çok uluslu şirketlerin artması ile birlikte küreselleşme olgusunun yayılması hız kazanmıştır (Elçin, 2012). Son yıllarda ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun işsizlik en önemli sorundur. Dünyada sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru bir değişim oluşmakta ve emek yoğun sürdürülen işler yerini bilgi yoğun işlere bırakmaktadır. Böylelikle hem ekonomik hem de sosyal dönüşüm gerçekleşmiştir (Erdinç, 1999: 5). Bu dönüşüm dışında, küresel boyutta yaşanan ekonomik krizler; ortaya çıktığı ülkelerdeki yatırımları etkilemiş, devalüasyon (kur ayarlaması) gibi düzenlemelerle finansal sektörlerde bozulmalara ve ücret düzeylerinin de düşmesine sebep olmuştur (Yılmaz ve Çetin, 2007: 20).

3.2. İşsizlik Türleri

3.2.1. Açık İşsizlik ve Gizli İşsizlik

Açık işsizlik bireyin çalışma istek ve arzusunda olmasına rağmen iş bulunamaması durumunu ifade eder. Açık işsizlik durumunda bireyler çalışmaya razıdırlar. Bir bireyin açık işsiz sayılması için (Bilgili, 2014: 133);

- ✓ Çalışma yaşında olunması,
- ✓ Çalışmama durumunun istek dışı olması,

- ✓ Bireyin aktif olarak iş araması gereklidir (Bilgili, 2014: 133).

Berber (2016: 95) tarafından açık işsizlik, işgücü arzı içinde olan, çalışma istek ve arzusunda olduğu halde, üç aydan beri iş aramasına rağmen iş bulamamış kişiler olarak tanımlanmıştır.

Gizli işsizlik durumunda ise, bireyler çalışıyor durumdadır. Ancak bazı iş yerlerinde, çalışanlardan bir kısmı işe gelmediğinde veya işten çıkarıldığında üretim düzeyinde bir azalma meydana gelmemektedir. Bu durum gizli işsizlik olarak adlandırılır. Gizli işsizlik daha çok tarım sektörü ya da kamu sektöründe görülmektedir. Örneğin (Bilgili, 2014: 133);

- ✓ Köyde çiftçilik yaparak geçimini sürdüren, 7 çocuklu bir ailenin kendi tarlalarını ekip biçtikleri varsayılır ise, bu çocukların bir kısmı köyden kente geçimlerini sürdürebilmek için göç ettiklerinde, köyde ailesinin yanında kalan çocuk/çocuklar, aynı tarlaları ekip biçebiliyorlarsa yani yapılan işte herhangi bir aksama olmuyor ise köyden kente göç eden kardeşlerin köyde yaşadıkları dönemde gizli işsiz oldukları kabul edilir.
- ✓ Kamu sektöründe, herhangi bir suç ya da başka bir nedenle işten çıkarılan bireyler nedeni ile hizmet vermede herhangi bir aksama olmuyor ise işten çıkarılan bu bireylerin yine gizli işsiz olduğu kabul edilir (Bilgili, 2014: 133).

3.2.2. İradi İşsizlik

Bir işçi marjinal ürününe veya verimliliğine eşit bir reel ücreti kabul etmediğinde iradi işsiz sayılmaktadır (Yıldırım ve Karaman, 2005: 315). Kişilerin çalışma gücüne sahip olmalarına rağmen, kendi istekleri ile çalışma arzusu ve isteğinde olmamaları durumunda ortaya çıkan bir işsizlik türüdür. Fakat bireylerin sunulan cari ücret düzeyini, çalışma şartlarını ve iş kollarını kabul etmeleri ile iş bulmaları mümkündür. Gönüllü işsizler sunulan bu koşulları maddi-manevi ya da bireysel sebeplerden ötürü kabul etmeyebilirler. Gönüllü işsizlik, bireylerin aktif iş aramamaları, çalışma koşullarını yetersiz görmeleri, işin kendisine uygun olmadığını ve ücret beklentilerini

karşılayamayacağını düşünmeleri gibi nedenlerle mevcut işleri kabul etmemeleri durumlarında ortaya çıkmaktadır (Can, 2014: 4)

3.2.3. Gayri İradi İşsizlik

Gayri iradi işsizlik olarak adlandırılan işsizlik türü, daha çok uzmanlaşmanın ve iş bölümünün çok iyi bir seviyede olduğu ekonomilerde görülmektedir. Bu işsizlik türünde, birey kendi isteği ile işsiz duruma düşmez. Bu nedenle işsizlik durumunun sona ermesi de kendi çabasına bağlı olmaz. Bireyler, piyasada geçerli olan iş kollarına, ücret düzeyine, ya da tüm çalışma koşullarına razı olmasına rağmen iş bulamamaktadırlar (Sürücü, 2014: 25).

Özsabuncuoğlu ve Direkçi (2012: 5-6)'nin çalışmasına göre, klasikler, gayri iradi işsizliği kabul etmemektedirler. Buna karşın Keynes, işsizlik olgusunun gayri iradi olabileceğini öne sürmüştür. Bu işsizlik, üretim kapasitesinin yetersiz olmasından, yapısal değişimlerden ve dönemsel dalgalanmalardan kaynaklanabilir. Keynes, talep yetersizliğinin bu tür işsizliğin en önemli sebeplerinden birisi olduğunu savunmuştur.

3.2.4. Yapısal İşsizlik

Yapısal işsizlik, ekonominin genel yapısından ve talepte meydana gelen değişimlerden dolayı ortaya çıkan işsizlik türüdür. Endojen (ekonomi içi) ya da eksojen (ekonomi dışı) sebeplerden ortaya çıkabilir. Emeğin makine ile ikame edilmesi ya da talepte kayma meydana gelmesi ile oluşan işsizlik endojen nedenlerden ortaya çıkmaktadır. Ekonominin kapasitesinde meydana gelen değişimler, politik ve doğal öğeler gibi eksojen olarak adlandırılan daralmalar ya da işgücü arzında bir anda meydana gelebilecek artışlar da işsizliğe neden olabilir. Üretim araçları kapasitesinin emek tarafından kullanılamaması şeklinde ortaya çıkan yapısal işsizlik hali daha çok gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir (Özsabuncuoğlu ve Direkçi, 2012: 6). Karabulut (2007: 12) çalışmasında yapısal işsizliği, “işgücündeki niteliksel ve coğrafi özelliklerin, talepte ve teknolojiye bağlı değişikliklere bir türlü uyum sağlayamamış olması nedeni ile çalışan bireylerin bir kısmının işlerini kaybetmelerinden dolayı ortaya çıkan işsizlik” olarak tanımlamıştır.

Eğilmez (2016), bu işsizlik türünü “sanayileşme sürecinde olan bir ekonomide tarım sektörü, istihdam gücünü kaybetmeye başlar ve tarım sektöründen sanayi sektörüne doğru bir kayma meydana gelir. Sektörler arasında meydana gelen bu kayma, daha önce tarım sektöründe çalışmış bireylerin hemen sanayi sektöründe iş bulamamaları ve bir süre işsiz kalmalarına yol açar. Bu da yapısal işsizliğin oluşmasına neden olur” şeklinde örneklendirmiştir.

Emek yoğun teknoloji ile yapılan üretimlerin, daha sonradan sermaye yoğun teknolojiler kullanılarak üretilmesi yapısal işsizliğin meydana gelmesine neden olur. Bu aynı zamanda teknolojik işsizliği de ifade eder. Tarım ve sanayi sektöründe meydana gelen teknolojik ilerlemeler, daha önce birçok birey tarafından yapılan işlerin, daha az birey ile daha kısa bir zamanda yapılmasına olanak sağlamıştır. Kısaca, ürünün kalite ve miktarını, işgücü verimliliğini arttıran bu teknolojiler işsizliğe neden olmaktadır (Can, 2014: 6). Mesela, kullanılan tahta kaşıklar yerine çelik kaşıklar, bakır tencereler yerine de emaye ya da çelik tencereler kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle tahta kaşıkları ya da bakır tencereleri üreten işgücüne ihtiyaç kalmamıştır. Bu durum yeni ürünleri üretecek bilgi ve beceriye sahip işgücüne ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır (Yanbaşı, 2014: 10-11).

3.2.5. Mevsimsel İşsizlik

Ekonomik faaliyetler mevsimsel dalgalanmalar gösterebilmektedir. Bazı mevsimlerde çalışma olanakları artıp, çeşitli koşullar sağlandığında istihdam oranı artar, bu olanakların azaldığı mevsimlerde ise istihdam seviyesi azalır. Bu işsizlik türü inşaat ve turizm sektörlerinde de görülsede özellikle tarım kesiminde net bir şekilde görülmektedir (Kafkas, 2014: 12).

Güney (2009: 139), çalışmasında mevsimlik işsizliği, “gelişmekte olan ülkelerde özellikle tarım sektöründe ortaya çıkarken, Gelişmiş ülkelerde sadece tarım sektöründe değil, diğer muhtelif sektörlerde de mevsime bağlı olarak ortaya çıkabilir.” şeklinde ifade etmiştir.

Karabulut (2007: 10)’a göre, mevsimlik işsizlik iki sebep ile ortaya çıkar. Birincisi, mevsimsel işsizliğe hava şartları ve mevsimsel değişimler doğrudan etki ederken,

ikincisi, dolaylı yoldan sanayinin tamamen bünyesinden kaynaklı olan faktörler ile ilgili olup, iş bölümünün gelişiminden kaynaklanır.

3.2.6. Doğal İşsizlik

Friedman bu işsizlik türünü, herhangi bir dönemde reel ücretler üzerinde değişme baskısını meydana getirmeyen işsizlik oranı olarak tanımlamıştır. Bu işsizlik ülkedeki enflasyon oranını hızlandırmamaktadır (Yıldırım ve Karaman, 2005: 317). Her ülkede normal kabul edilen ve %5 ya da %5,5 düzeyinde ilerleyen doğal işsizlik yapısal ve friksiyonel işsizliğin toplamından oluşmaktadır (Berber, 2016: 99).

Doğal işsizlik oranını tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. Bu sebepten, işgücünün tam olarak kullanıldığı anda işsizlik oranı doğal işsizlik oranına eşit olacağından bu oranı tam istihdam işsizlik oranı olarak adlandırabiliriz. Bu bağlamda, Karabulut (2007: 12) tam istihdam işsizlik oranını, enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı olarak tanımlamıştır. Ona göre, iş arayıp bulan bireylerin sayısı ile çeşitli nedenlerle işsiz kalan bireylerin sayısı birbirine eşitlenmektedir.

3.2.7. Konjonktürel İşsizlik

Özsabuncuoğlu ve Direkçi (2012: 7), yaptıkları çalışmada piyasa ekonomilerinde ekonomik etkinliklerin dalgalandığından bahsetmişlerdir. Konjonktürel işsizlik, ekonomideki bunalım ve duraklama dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu işsizlikte, efektif talep üretim hacminden daha düşük kalmaktadır.

Bazı dönemlerde ülke ekonomileri genişler, talep artar ve ülkede üretilen her şey satılır. Böyle dönemlerde üretim fazla olduğundan, işgücüne daha fazla ihtiyaç duyulur ve istihdam daha çok sağlanır, böylece de işsizlik azalır. Bu dönemler canlanma dönemleri olarak da tanımlanır. Bazı dönemlerde ise ekonomi daralma yaşar, talep düşer ve üretilenler üreticilerin elinde kalır. Üreticiler ise ellerinde kalan bu ürünleri satabilmek adına fiyatı olabildiğince düşürürler. Ürünler satılamadığı için yeniden üretim yapılmaz, yeni istihdam sağlanmaz ve iş başındaki işçiler bile işten çıkarılabilir. Bu durum da depresyon dönemi olarak tanımlanır (URL-2). Bu

depresyon döneminde ortaya çıkan işsizlik konjonktürel işsizlik olarak ifade edilmektedir.

Kısaca bu işsizlik türü Yıldız (2014: 11)'ın da vurguladığı gibi, ekonominin durgun olduğu dönemlerde talep yetersizliğinden dolayı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.3. Gençlerin İşgücüne Katılım ve Genç İşsizlik Oranları (%) (15-24) 2015-2017									
Gençlerin İşgücüne Katılımı (%)									
Bölge	2015			2016			2017		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Dünya	45,9	53,9	37,4	45,8	53,9	37,3	45,7	53,8	37,2
G20	44,2	52,1	35,6	44,0	52	35,2	43,7	51,8	34,9
G20 Gelişmiş Ülkeler	46,1	47,5	44,6	46,2	47,6	44,7	46,2	47,6	44,7
G20 Gelişmekte Olan Ülkeler	43,8	53,1	33,5	43,5	52,9	33,1	43,2	52,7	32,7
EU-28	42,2	44,8	39,4	42,2	44,8	39,4	42,1	44,84	39,4
Genç İşsizliği (%)									
Bölge	2015			2016			2017		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Dünya	12,9	12,6	13,4	13,1	12,7	13,7	13,1	12,7	13,8
G20	13,3	13,3	13,2	13,6	13,5	13,6	13,7	13,6	13,9
G20 Gelişmiş Ülkeler	14,7	15,7	13,5	14,1	15,0	13,1	13,9	14,7	13,0
G20 Gelişmekte Olan Ülkeler	13,0	12,9	13,1	13,4	13,2	13,8	13,7	13,4	14,2
EU-28	20,3	21,0	19,5	19,2	19,7	18,6	18,4	17,7	18,0
Kaynak: ILO, 2016c: 43-44.									

Tablo 4.3.'de gençlerin işgücüne katılım oranlarının hangi düzeyde olduğu, 2015-2017 yılları için dünya geneli, Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu G20 ve EU 28 ülkeleri kapsamında görülmektedir. Tabloda G20 ülkelerinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olarak ikiye ayrılmaktadır. Gençlerde işgücüne katılım oranına bakıldığında gelişmiş ülkelerdeki oranın gelişmekte olan ülkelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. EU-28 bölgesi iş gücüne katılım oranları G20 ülkeleri ile karşılaştırıldığında görece daha düşüktür. Bunun yanında, gerek dünya genelinde gerekse EU 28 ve G20 ülkelerinde erkeklerin işgücüne katılım oranı kadınların işgücüne katılım oranından daha yüksektir. Genç işsizlik oranına bakıldığında G20'nin gelişmekte olan ülkelerinde işsizlik oranının ele alınan üç yıl için gelişmiş ülkelerinden daha düşük olarak gerçekleştiği görülmektedir. Gerek G20 ülkelerinde gerekse EU-28 ülkelerinde genç işsizlik oranı dünya ortalamasının üzerindedir. Özellikle EU-28 ülkelerindeki işsizlik oranının hem G20 hem de dünya ortalamasının oldukça üzerinde olması dikkat çekicidir. Örneğin 2017 yılında EU-28 ülkelerindeki işsizlik oranı %18,4 iken, bu oran G20 ülkelerinde %13,7, dünya genelinde ise sadece %13,1 olarak

gerçekleşmiştir. Bu durum yüksek genç işsizliğin, gelişmiş ülkelerde önemli bir sorun olduğunu göstermektedir.

4.2. Türkiye’de Genç İşsizliği: AB ve OECD Ülkeleri Karşılaştırması

Türkiye ve AB ülkelerine bakıldığında Okur (2015: 7-8)’un bahsettiği gibi, yeterli işin yaratılamaması, ilk işe başvuranların daha çok etkilendiği grup olan gençler üzerinde işsizlik baskısının artmasına yol açmaktadır. İşsizlik seviyesinin yüksek olması ise ümidi kırılmış işsizlerin oranını arttırmaktadır.

Tablo 4.4. Türkiye ve OECD Ülkelerinde İstihdam, İşgücüne Katılma ve İşsizlik (%) (15-24 Yaş) (2000-2016)										
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
TÜRKİYE	İstihdam / Nüfus Oranı	37,0	35,3	33,0	30,5	30,0	30,2	30,3	30,2	30,3
	İşgücüne Katılım Oranı	42,5	42,1	40,9	38,4	37,8	37,7	37,4	37,7	38,1
	İşsizlik Oranı	13,1	16,2	19,2	20,5	20,6	19,9	19,1	20,0	20,5
OECD Ülkeleri	İstihdam / Nüfus Oranı	45,3	44,5	43,4	42,6	42,7	42,9	43,4	43,4	42,9
	İşgücüne Katılım Oranı	51,6	50,8	50,2	49,5	49,6	49,6	49,7	49,4	49,2
	İşsizlik Oranı	12,2	12,5	13,5	13,9	13,9	13,5	12,7	12,1	12,8
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
TÜRKİYE	İstihdam / Nüfus Oranı	28,9	30,0	32,1	31,5	32,2	33,5	34,2	34,1	
	İşgücüne Katılım Oranı	38,7	38,3	39,3	38,2	39,6	40,8	42,0	42,4	
	İşsizlik Oranı	25,3	21,7	18,4	17,5	18,7	17,9	18,5	19,6	
OECD Ülkeleri	İstihdam / Nüfus Oranı	40,1	39,5	39,6	39,4	39,4	40,0	40,5	41,1	
	İşgücüne Katılım Oranı	48,2	47,4	47,3	47,1	47,0	47,0	47,0	47,2	
	İşsizlik Oranı	16,7	16,8	16,3	16,3	16,3	15,0	13,9	12,9	
Kaynak: OECD.Stat(a)										

Tablo 4.4’de Türkiye ve OECD ülkelerinde 2000-2016 yılları için 15-24 yaş arasındaki gençlerin istihdam/nüfus oranları, işgücüne katılma ve işsizlik oranları verilmiştir. 2000 ve 2016 yılları karşılaştırıldığında, hem Türkiye’ye hem de OECD’ye ait verilerin daha da kötüleştiği görülmektedir. Türkiye’de 2000 yılında işgücüne katılım oranı %42,5 iken 2016 yılında %42,4’e düşmüştür. Buna yanında işsizlik oranı 2000 yılında %13,1’den 2016 yılında %19,6’ya yükselmiştir. Benzer şekilde OECD ülkelerinde de işgücüne katılım oranı 2000 yılında %51,6 iken, 2016 yılında %47,2’ye düşmüş, işsizlik oranı ise 2000 yılındaki %12,2 düzeyinden 2016 yılında %12,9’a

yükselmiştir. Türkiye açısından durum değerlendirildiğinde, 2016 yılındaki %19,6'lık genç işsizlik oranı, %12,9 olan OECD ortalamasına göre oldukça yüksektir. Bu durum genç işsizlik ile mücadelenin Türkiye için önemli bir konu olduğunu gözler önüne sermektedir.

Tablo 4.5. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de İşsizlik Oranları (%) (2015)							
Ülkeler	Genç İşsizlik Oranı	Yetişkin İşsizlik Oranı	Genç İşsizliğin Yetişkin İşsizliğe Oranı	Ülkeler	Genç İşsizlik Oranı	Yetişkin İşsizlik Oranı	Genç İşsizliğin Yetişkin İşsizliğe Oranı
Türkiye	18,8	10,4	1,78	Litvanya	16,3	9,3	1,75
Birleşik Krallık	14,6	5,4	2,70	Lüksemburg	17,4	6,7	2,60
Belçika	22,1	8,6	2,57	Macaristan	17,3	6,9	2,51
Bulgaristan	21,7	9,2	2,36	Malta	11,8	5,5	2,15
Çek Cum.	12,6	5,1	2,47	Hollanda	10,8	6,3	1,71
Danimarka	10,8	6,3	1,71	Avusturya	10,6	5,8	1,83
Almanya	7,2	4,7	1,53	Polonya	20,8	7,6	2,74
Estonya	13,1	6,3	2,08	Portekiz	32,0	12,9	2,48
İrlanda	20,9	9,6	2,18	Romanya	21,7	7,0	3,10
Yunanistan	49,8	25,1	1,98	Slovenya	16,3	9,1	1,79
İspanya	48,3	22,2	2,18	Slovakya	26,5	11,5	2,30
Fransa	24,7	10,4	2,38	Finlandiya	22,5	9,6	2,34
Hırvatistan	43,0	16,5	2,61	İsveç	20,4	7,6	2,68
İtalya	40,3	12,1	3,33	Kıbrıs	32,8	15,2	2,16
Kaynak: ILO, 2015.							

Tablo 4.5.’de, 2015 yılı itibari ile Türkiye ve AB ülkelerindeki işsizlik oranları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde genç işsizliğin sadece Türkiye’nin değil AB ülkelerinin de önemli bir sorunu olduğu hatta bu sorunun AB ülkeleri için çok daha ağır olduğu görülmektedir. Bunun en önemli göstergesi genç işsizliğin yetişkin işsizliğe oranının AB ülkelerinde genellikle daha yüksek olmasıdır. Türkiye 1,78’lik oranı ile dört ülke (Danimarka, Almanya, Litvanya, Hollanda) dışındaki tüm Avrupa ülkelerinden daha iyi konumdadır. Bu durum Erdayı (2009: 138)’nin bahsettiği gibi, ülkelerin gençlere yönelik özel politikalar izlemesinin ne kadar gerekli bir ihtiyaç olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 4.6. Türkiye’de ve OECD Ülkeleri İşsizlik Süreleri Oranı (%) (15-24 Yaş) (2000-2017)										
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Türkiye	< 1 Ay	...	...	...	...	...	...	1,9	2,6	3,3
	>1 Ay ve <3 Ay	36,4	33,2	31,3	32,5	20,3	23,2	23,4	27,5	29,1
	>3 Ay ve <6 Ay	28,6	32,0	25,6	29,0	23,5	23,4	25,4	25,1	27,5
	>6 Ay ve <1 Yıl	15,2	14,7	16,6	17,7	20	17,5	16,7	17,6	16,5
	1 Yıl ve Üzeri	19,8	20,0	26,4	20,8	36,2	35,9	32,5	26,1	23,6
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	< 1 Ay	3,2	4,7	4,4	4,4	4,9	6,1	5,9	6,1	5,7
	>1 Ay ve <3 Ay	26,4	28,8	32,2	31,6	33,1	41,9	41,8	41,1	40,8
	>3 Ay ve <6 Ay	28,1	25,1	26,1	27,6	27,7	25,1	25,3	24,8	23,9
	>6 Ay ve <1 Yıl	19,4	18,0	17,8	16,9	15,3	12,1	13,2	13,7	14,9
	1 Yıl ve Üzeri	22,2	22,9	19,5	19,6	19,0	14,4	13,8	14,3	14,7
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
OECD Ülkeleri	< 1 Ay	23,1	23,6	22,5	21,4	22,1	23,6	25,1	26,1	27,1
	>1 Ay ve <3 Ay	26,1	27,6	27,2	27,7	27,3	27,1	27,1	28,1	30,0
	>3 Ay ve <6 Ay	16,6	16,8	17,3	17,9	17,2	16,7	16,5	16,6	17,3
	>6 Ay ve <1 Yıl	14,0	13,7	14,0	13,8	13,8	13,1	12,5	11,9	11,2
	1 Yıl ve Üzeri	19,7	18,3	19,0	19,2	19,6	19,5	18,5	16,2	14,4
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	< 1 Ay	21,3	20,1	20,3	20,3	20,1	21,6	22,2	23,1	24,1
	>1 Ay ve <3 Ay	28,2	27,1	26,8	26,3	26,1	27,5	28,1	29,1	30,0
	>3 Ay ve <6 Ay	19,7	18,0	17,6	17,3	17,4	16,6	16,9	17,2	16,9
	>6 Ay ve <1 Yıl	14,8	14,5	14,0	13,8	13,4	12,4	12,4	12,1	12,0
	1 Yıl ve Üzeri	16,1	20,5	21,2	22,3	22,5	21,9	19,7	18,5	17,0
Kaynak: OECD.Stat(b)										

Tablo 4.6.’da Türkiye ve OECD ülkelerinde işsizlik süreleri 15-24 yaş için verilmiştir. 2017 verilerine göre, Türkiye ve OECD ülkelerinde gençler işsiz kalma süreleri bakımından 1 ve 3 ay arasında yoğunlaşmaktadır. 1-3 ay arasında işsiz kalanların oranı Türkiye’de yaklaşık %41 iken, OECD ülkeleri ortalaması %30’dur. 2017 verilerine göre, 1 aydan daha kısa süreli işsiz kalanların oranı, Türkiye’de %5,7 iken, OECD ülkelerinde bu oran %24,1 gibi oldukça yüksek düzeydedir. Dolayısıyla OECD

lkelerinde gençler Türkiye'nin aksine, 1 aydan daha kısa sürede iş bulabilmektedir. İşsiz kalma sürelerinin tarihsel seyri incelendiğinde Türkiye'de 1 yıl ve üzeri işsiz kalanların oranı 2010 yılında %22,9 iken, 2017 yılında %14,7'ye düşmüştür. OECD lkelerinde ise, 2010 yılında %20,5 olan bu oran 2017 yılında %17'ye düşmüştür. Türkiye'de gençlerin 1 yıl üzeri işsizlik sresinin zamanla düşerek OECD lkeleri ortalamasının da altına düşmesi olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

4.3. Türkiye'de İşgücü Piyasası Göstergeleri ve Genç İşsizliği

İşsizlik, kişinin kendisini olumsuz olarak etkilediği kadar toplumsal açıdan da birçok olumsuzluğa neden olabilir. Çünkü işsizlik, gelir kaybına ve üretim azalmasına neden olduğu kadar fakirliği ve sosyal dışlanmayı da beraberinde getirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin en büyük sorunu olan işsizlik, Türkiye'nin de en büyük sorunlarından bir tanesidir. Türkiye'deki bu işsizlik Avrupa Birliği ülkelerinden daha değişik bir niteliğe sahiptir. Çünkü bu işsizliğin temelinde hızlı nüfus artışı ve buna bağlı olarak artan işgücünün yeterli istihdamının sağlanmaması yatmaktadır (Alabaş, 2007: 14).

Tablo 4.7. İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Kolları ve Dağılımı, (15+Yaş) (2005-2018)										
	Bin Kişi						Yüzde (%)			
Yıllar	Toplam	Tarım	Sanayi	Hizmetler	İnşaat		Tarım	Sanayi	Hizmetler	İnşaat
2005	19 633	5 014	4 241	9 281	1 097		25,5	21,6	47,3	5.6
2006	19 933	4 653	4 362	9 726	1 192		23,3	21,9	48,8	6.0
2007	20 209	4 546	4 403	10 029	1 231		22,5	21,8	49,6	6.1
2008	20 604	4 621	4 537	10 208	1 238		22,4	22,0	49,5	6.0
2009	20 615	4 752	4 179	10 380	1 305		23,1	20,3	50,4	6.3
2010	21 858	5 084	4 615	10 725	1 434		23,3	21,1	49,1	6.6
2011	23 266	5 412	4 842	11 332	1 680		23,3	20,8	48,7	7.2
2012	23 937	5 301	4 903	12 016	1 717		22,1	20,5	50,2	7.2
2013	24 601	5 204	5 101	12 528	1 768		21,2	20,7	50,9	7.2
2014	25 933	5 470	5 316	13 235	1 912		21,1	20,5	51,0	7.4
2015	26 621	5 483	5 332	13 891	1 914		20,6	20,0	52,2	7.2
2016	27 205	5 305	5 296	14 617	1 987		19,5	19,5	53,7	7.3
2017	28 189	5 464	5 383	15 246	2 095		19,4	19,1	54,1	7.4
2018	28 738	5 297	5 674	15 774	1 992		18,4	19,7	54,9	6.9
Kaynak: TÜİK, Özet İşgücü İstatistikleri										

Sanayileşme sürecinin Türkiye’de dengeli ve hızlı bir biçimde gerçekleştirilememesi, kırdan kente göç eden kişilerin işsizler arasına katılması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de bir taraftan hızlı nüfus artışı ile beraber işgücünün artması, hem de yatırım, istihdam ve büyüme üçlüsünün krizlerden etkilenmesi, işsizliğin büyük bir sorun teşkil etmesine neden olmuştur (Alabaş, 2007: 15).

Tablo 4.7’de 2005-2018 yılları arası iktisadi faaliyet kollarına göre istihdam edilenler yer almaktadır. Tarım sektöründe istihdam 2005 yılında %25,5 iken 2018 yılında %18,4’e düşmüştür. Bu dönemde tarım sektöründe istihdamın payı azalırken, sanayi sektöründe bir artış olmadığı gibi, çok az oranda bir azalış meydana gelmiştir. Hizmetler sektörünün istihdamdaki payı ise 2005 yılındaki %47,3’lük düzeyinden 2018 yılında %54,9’a ulaşmıştır. İstihdam içerisinde tarım sektörünün payı azalırken, hizmetler sektörünün payı artmaktadır. Apaydın (2018: 175)’in da vurguladığı gibi, tarım sektöründe istihdamın düşmesi sanayi sektörüne geçişi arttırmalıdır. Ancak, tablo incelendiğinde tarım sektörünün istihdamdaki payı düşerken, sanayi sektörünün payında herhangi bir artış gerçekleşmemiştir. Sanayileşmesini henüz tamamlamamış

olan Türkiye’de hizmetler sektörünün yükselişi ülkenin işgücü piyasasında bir uyum sorununa neden olmuştur.

Tablo 4.8. Kurumsal Olmayan Nüfusun İşgücü Durumu (Bin Kişi, 15+Yaş)									
Yıllar	15 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus	İşgücü	İstihdam Edilenler	İşsiz	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2005	48 356	21 691	19 633	2 058	26 665	44,9	9,5	12,0	40,6
2006	49 275	21 913	19 933	1 980	27 362	44,5	9,0	11,1	40,5
2007	50 177	22 253	20 209	2 044	27 925	44,3	9,2	11,2	40,3
2008	50 982	22 899	20 604	2 295	28 083	44,9	10,0	12,3	40,4
2009	51 833	23 710	20 615	3 095	28 124	45,7	13,1	16,0	39,8
2010	52 904	24 594	21 858	2 737	28 310	46,5	11,1	13,7	41,3
2011	53 985	25 594	23 266	2 328	28 391	47,4	9,1	11,3	43,1
2012	54 961	26 141	23 937	2 204	28 820	47,6	8,4	10,3	43,6
2013	55 982	27 046	24 601	2 445	28 936	48,3	9,0	10,9	43,9
2014	56 986	28 786	25 933	2 853	28 200	50,5	9,9	12,0	45,5
2015	57 854	29 678	26 621	3 057	28 176	51,3	10,3	12,4	46,0
2016	58 720	30 535	27 205	3 330	28 185	52,0	10,9	13,0	46,3
2017	59 894	31 643	28 189	3 454	28 251	52,8	10,9	13,0	47,1
2018	60 654	32 274	28 738	3 537	28 380	53,2	11,0	12,9	47,4
Kaynak: TÜİK, Temel İşgücü İstatistikleri.									

Yukarıda yer alan Tablo 4.8 incelendiğinde Alabaş (2007: 14)’ünde ifade ettiğin gibi, nüfus arttıkça işgücü artmakta fakat istihdam artışı yeterli olmadığı için işsiz sayısında da artış meydana gelmektedir.

Tablo 4.9. Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları (%) (15-24 ve 15-29 Yaş)
(2005-2013)

Yıl	Kadın	Erkek	Toplam	Yıl	Kadın	Erkek	Toplam
15-24 Yaş				15-29 Yaş			
2005	20,5	19,5	19,9	2005	18,6	16,1	16,9
2006	20,6	18,3	19,1	2006	18,2	15,4	16,2
2007	20,8	19,6	20,0	2007	18,1	15,7	16,4
2008	21,2	20,1	20,5	2008	18,6	16,3	17,0
2009	25,0	25,4	25,3	2009	22,6	21,1	21,6
2010	23,0	21,0	21,7	2010	20,8	17,3	18,4
2011	20,7	17,1	18,4	2011	18,6	14,2	15,6
2012	19,9	16,3	17,5	2012	18,4	13,4	15,0
2013	21,9	17,0	18,7	2013	19,8	13,9	15,8

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri.

Tablo 4.9’de 2005-2013 yılları arasında 15-24 ve 15-29 yaş için cinsiyete göre genç işsizlik oranları verilmiştir. Aydemir (2014)’in bahsettiği gibi, finansal piyasalarda 2008 yılında başlayan krizin yayılmasıyla, dünyanın her yerinde tüketim ve aynı zamanda üretim azalmış, bundan ülke ekonomileri önemli düzeyde etkilenmiş ve birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de işgücü talebinde önemli bir düşüş yaşanmıştır. Bunun sonucu olarak tabloda da görüldüğü gibi hem 15-24 hem de 15-29 yaş için genç işsizlik oranının en yüksek olduğu yılın 2009 yılı olduğu görülmektedir. 2009 yılından sonra genç işsizlik oranının tekrar düşüş eğilimine girmiştir. Her iki yaş grubunda da kadınlardaki işsizlik oranı erkeklerden görece daha yüksektir.

Tablo 4.10. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik (%) (2014-2017)

Yıllar	15+ (%)			15-24 (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2014	9,0	11,9	9,9	16,6	20,4	17,9
2015	9,2	12,6	10,3	16,5	22,2	18,5
2016	9,6	13,7	10,9	17,4	23,7	19,6
2017	9,4	14,1	10,9	17,8	26,1	20,8

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri’nden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 4.10’da, yaş gruplarına ve cinsiyete göre işsizlik oranları verilmiştir. Tablo incelendiğinde genel işsizlik oranının (15+yaş), genç işsizlik oranından (15-24 yaş) daha düşük olduğu görülmektedir. Örneğin; 2017 yılında genç işsizlik oranı %20,8

olup, genel işsizlik oranı olan %10,9'un yaklaşık iki katıdır. Yine ele alınan dönemde de hem genel işsizlik açısından hem de genç işsizliği açısından kadınların işsizlik oranının daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 4.11. Kurumsal Olmayan Sivil Nüfusun Yıllara Göre İşgücü Durumu (%) 2000-2013

Yıllar	15 + Yaş (%)			15-24 Yaş (%)		
	İşgücüne Katılma Oranı %	İşsizlik Oranı %	İstihdam Oranı %	İşgücüne Katılma Oranı %	İşsizlik Oranı %	İstihdam Oranı %
2000	49,9	6,5	46,7	42,5	13,1	37,0
2001	49,8	8,4	45,6	42,1	16,2	35,3
2002	49,6	10,3	44,4	40,9	19,2	33,0
2003	48,3	10,5	43,2	38,4	20,5	30,5
2004	46,3	10,8	41,3	37,8	20,6	30,0
2005	46,4	10,6	41,5	37,7	19,9	30,2
2006	46,3	10,2	41,5	37,4	19,1	30,3
2007	46,2	10,3	41,5	37,7	20,0	30,2
2008	46,9	11,0	41,7	38,1	20,5	30,3
2009	47,9	14,0	41,2	38,7	25,3	28,9
2010	48,8	11,9	43,0	38,3	21,7	30,0
2011	49,9	9,8	45,0	39,3	18,4	32,1
2012	50,0	9,2	45,4	38,2	17,5	31,5
2013	50,8	9,7	45,9	39,6	18,7	32,2
Kaynak: TÜİK, 'Özet İşgücü İstatistikleri' nden yararlanılarak oluşturulmuştur.						

Tablo 4.11'de işgücü piyasasına ilişkin veriler incelendiğinde 15-24 yaş arası gençlerin durumunun 15+ nüfusa göre daha kötü olduğu görülmektedir. Bunun yanında 2000-2013 döneminde 15-24 yaş arası gençlerin işgücü göstergelerinin daha da kötüleştiği görülmektedir. Örneğin, işgücüne katılma oranı 2000 yılında %42,5 iken 2013 yılında %39,6'ya düşmüş, istihdam oranı ise 2000 yılında %37'den 2013 yılında %32,2 düzeyine düşmüştür. Buna paralel olarak işsizlik oranı 2000 yılında %13,1 olan düzeyinden 2013 yılında %18,7'ye yükselmiştir. Özellikle yaşanan krizin etkisi ile 2009 yılında genel işsizlik oranı %14'e yükselirken, genç işsizlik oranı %25,3 gibi en yüksek düzeyine ulaşmıştır.

Bu oranlara bakıldığında kriz dönemlerinden ve piyasa aksaklıklarından en çok etkilenen grubun gençler olduğu görülmektedir. Güçlüoğlu (2017: 19)'nın çalışmasında bahsettiği gibi zorunlu eğitimin hayata geçirilmesi nedeniyle gençler işgücü piyasasına girme konusunda oldukça geç kalmaktadır.

Türkiye dinamik genç nüfusun fazla olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Fakat Türkiye'deki işgücünün büyük bir kısmını oluşturan 15-24 yaş arası genç nüfus aynı zamanda işsizlerinde en büyük kısmını oluşturmaktadır (TÜİK, 2017). Türkiye ekonomisi, aktif nüfusa ve gençlere yetecek iş olanağını sağlayamamaktadır. Türkiye ekonomisindeki büyüme oranları ve büyümenin istihdam yaratma kapasitesi çalışabilir aktif nüfusu istihdam etmekte zorlanmaktadır. Küreselleşme ile artan dış kaynaklı daralmalar da işsizlik üzerinde etkili olurken özellikle gençleri etkilemektedir. Türkiye'deki çalışabilir nüfustaki artış, istihdam hızı artışından daha hızlıdır (Okur, 2015: 39). Bu nedenle, 15-24 yaş grubu genç işsizliği, yetişkin işsizliğine göre daha yüksek oranlarda gerçekleşmektedir. Bu eğilim bazı istisnalar hariç dünya ülkelerinde de benzer şekildedir (Okur, 2015: 7).

Türkiye'de hızlı nüfus artışına rağmen nitelik açısından işgücünün yetersiz olması, sermaye birikiminin yetersiz oluşu, yatırımların istenilen seviyede gerçekleştirilememesi, ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklar, rekabet ortamı sebebi ile oluşan “nitelikli işgücü” ihtiyacı gibi sebepler işsizliğin artışında etkili olmaktadır (Karabulut, 2007: 1).

Sonuç olarak Türkiye'de işsizliğin bu kadar önemli hale gelmesinde etkili olan faktörler şu şekilde özetlenebilir (Alabaş, 2007: 15);

- ✓ Nüfus artışının hızlı olması,
- ✓ Ülkedeki yetersiz büyüme oranı ve makro-ekonomik istikrarsızlıklar,
- ✓ İşgücünün yeterli vasıflara sahip olmayışı,
- ✓ İstihdam maliyetlerinin yüksek olması,

- ✓ Yatırımların ve sermayenin yetersiz olması,
- ✓ Rekabet gücü bakımından firmaların zayıf olmaları,
- ✓ Çalışma yaşamının düzenlendiği yasaların katı olması ve herhangi bir esneklik olmayışı,
- ✓ Bölgelerarasında gelişmişlik seviyelerinin farklı olması sayılabilir (Alabaş, 2007: 15).

4.4.Türkiye’de Eğitim-Öğretim ve Çalışma Sürecinde Olmayan Gençler (NEİY)

ILO (2016)’ya göre, NEET (Not in Education, Employment and Training) oranı, eğitim, öğretim ve çalışma sürecinde yer almayan gençlerin, genç nüfus içindeki yüzdesini ifade eden bir kavramdır.

15-29 yaş grubu içerisinde herhangi bir eğitim-öğrenim faaliyetinde yer almayan ya da herhangi bir işte çalışmayan kesimi ifade eden NEET, Türkiye’de ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede yer alan gençleri (NEİY) ifade etmek için kullanılmaktadır (Dama: 2017: 9). Kılıç (2014)’ın da bahsettiği gibi, son yıllarda, eğitim, istihdam veya eğitim almayan gençler (NEİY), uluslararası örgütler ve çeşitli ülkeler tarafından gençler üzerinde yapılan çalışmalarda önemli bir gösterge haline gelmiştir. NEİY, günümüz toplumlarında gençlerin sosyal durumunu göstermek için önemli ve kayda değer bir gösterge olarak kabul edilir.

Bu kavramın ortaya çıkmasında, gençlerin eğitim almasına rağmen iş bulamayacağını düşünmeleri yani eğitimin kendilerine bir getirisinin olmayacağını düşünmeleri önemli bir faktördür. Dama (2017)’nın analizinde de belirttiği üzere, genç nüfus ülkenin ekonomik ve sosyal politika açısından bir avantaj olarak kabul edilir. Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin, önemli göstergelerinde birisi de genç nüfuslarının eğitim, öğretim ve istihdama katılım düzeyidir. Genç bireylerin çalışma hayatı ve eğitim-öğretim hayatının dışında kalması sosyal ve ekonomik olarak bir maliyet unsurudur. Avrupa ülkelerinde daha önceki dönemlerde ele alınan bu konu, Türkiye’de son yıllarda daha çok gündeme gelmeye başlamıştır.

Ne eğitimde ne istihdamda olanların ortaya çıkmasında (NEİY) (Daşkiran, 2017: 20);

- ✓ Ümidini kaybetme
- ✓ Ulaşım sorunu
- ✓ Eğitim maliyeti
- ✓ Ailevi sorumluluklar
- ✓ Sosyal yapı
- ✓ Engellilik
- ✓ Eğitim imkanlarına veya iş imkanlarına erişememe gibi unsurlar etkili olmaktadır (Daşkiran, 2017: 20).

15-29 yaş arasındaki bireylerin öğrenim, çalışma ya da eğitim hayatında yer almaları sosyal hayatı ve refahı doğrudan etkilemektedir. Çünkü bu yaş aralığındaki gençlerin iş hayatı ya da eğitim dışında kalması ülkenin ekonomik ve sosyal hayatı açısından büyük risk oluşturmaktadır (Taş, Küçükoğlu ve Demirdöğmez, 2018: 284-285). Burada önemli bir husus Türkiye'nin üyesi olduğu OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında NEİY oranının oldukça yüksek olmasıdır. 2015 yılı itibari ile NEİY oranı OECD ülkelerinde %14,5 iken, Türkiye'de bu oran %28,8 olup, OECD ülkeleri ortalamasından yaklaşık 2 kat daha yüksektir (Dama, 2017: 22). Bu sonucu destekler şekilde, Kılıç (2014) çalışmasında, Türkiye'nin genç nüfusu içinde NEİY oranının oldukça yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Türkiye'de son dönemde hem açık öğretim hem de açık öğretim dışındaki programlara kaydı bulunan öğrenci sayısı artmıştır. Yükseköğretimin yaygınlaşması ve erişmenin kolaylaşması ile beraber NEİY oranının aşağıya çekilebilme ihtimali artacaktır (Dama, 2017: 19). Kandemir (2014)'in de bahsettiği gibi, uzaktan eğitim uygulamaları Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde eğitimde fırsat eşitliğini sağlama ve dolayısıyla ekonomik kalkınmanın sağlanması açısından önemlidir.

4.4. Türkiye’de Yükseköğrenim Mezunu Gençler ve İşsizlik

Bireylerin almış olduğu eğitim düzeyleri birçok gelişmekte olan ve gelişmiş ülkede genç işsizlik oranını etkilemektedir (Taş ve Bilen, 2014: 56). Gelişmekte olan bir ülke olarak kabul gören Türkiye’de de alınan eğitim düzeyi gençlerin işsizlik oranını etkileyen önemli bir unsurdur.

Genç işsizlikte ülkenin makroekonomik göstergeleri etkili olduğu gibi eğitim düzeyi ve eğitim sistemi de etkilidir. Ülkelerin genç işsizlik oranını azaltmak adına eğitim sistemlerini oldukça iyi dizayn etmeleri gereklidir (Taş ve Bilen, 2014: 56). Türkiye’de eğitim sisteminde önceki dönemlerden gelen sıkıntıları ortadan kaldıracabilecek düzeyde yeni bir eğitim sisteminin oluşturulamaması önemli bir sorundur (Murat ve Şahin, 2011: 130).

Çeşitli sektörlerde bireylerin çalışabilmesi için üniversite eğitimi iş dünyası için temel oluşturmaktadır. Fakat hızla çoğalan üniversite sayısı nedeni ile mezun gençler hızla artmaktadır. Bu gençlerin işe girebilme konusunda öncelik elde edebilmeleri için binlerce genç ile rekabet edecek düzeyde olmaları ve kendilerini yetiştirme bilincini kavramaları gerekmektedir. Özellikle Türkiye’de ortaya çıkan yüksek işsizlik sorunu, gençlerin işsizlik sebebi ile oluşan kaygılarının daha fazla ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Dursun ve Aytaç, 2009: 72).

Tablo 4.12. 15-24 Yaş Arası Gençlerde Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı (%) (2005 - 2013)

Yıllar	Okur-Yazar Olmayanlar	Lise Altı Eğitimli	Lise	Mesleki Veya Teknik Lise	Y.Öğretim
2005	4,9	10,1	13,9	13,6	10,0
2006	4,8	9,8	14,0	11,8	9,64
2007	5,2	9,8	13,9	12,0	9,7
2008	6,3	10,7	14,1	11,7	10,3
2009	8,0	13,9	18,0	15,6	12,1
2010	6,0	11,6	15,9	13,2	11,0
2011	4,6	9,3	12,6	11,0	10,4
2012	3,9	8,7	11,8	10,1	10,1
2013	4,9	9,3	12,0	10,5	10,3

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri.

Tablo 4.12’de 15-24 yaş arası gençlerde eğitim durumuna göre işsizlik oranları verilmiştir. Tabloda lise ve üzeri eğitilmiş gençlerin okur-yazar olmayan ve lise altı eğitime sahip gençlere göre daha fazla işsiz kaldıkları görülmektedir. Aktürk (1999: 190)’ün bahsettiği gibi, ülkemizde işsizlik oranı eğitim seviyesi yüksek insanlarda daha yüksektir. Bunun nedeni kişilerin ilk defa iş arıyor olmaları ve bulunan işlerin doyuruculuktan uzak olmasıdır.

İşsizlikle mücadelede eğitim seviyesinin yükselmesi yeterli değildir. Çünkü eğitilmiş gençler ülkemizdeki işsizlerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Özellikle 2001 yılında yaşanan krizden sonra işsizliğin hızla yükselmesinden eğitilmiş gençler daha çok etkilenmiştir (Kıcır, 2017: 1377).

Alabaş (2007: 13)’ın çalışmasında belirttiği gibi eğitim sisteminin modernize edilmesi sayesinde oluşacak işgücü arzının ve işgücü talebinin niteliklerinin birbirlerine uyumlu olması, eğitilmiş işgücünün istihdamının kolaylaşmasını sağlayacaktır.

Tablo 4.13. Yükseköğretim Mezunlarında Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%) (15-24 Yaş) (2005-2013)			
Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2005	14,1	7,9	10,0
2006	13,0	7,7	9,6
2007	13,9	7,4	9,7
2008	14,3	8,1	10,3
2009	16,3	9,6	12,1
2010	15,9	8,0	11,0
2011	15,2	7,6	10,4
2012	14,7	7,2	10,1
2013	15,1	7,4	10,3
Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri.			

Tablo 4.13 incelendiğinde yükseköğretimde genç kadınlardaki işsizlik oranının erkeklerdeki işsizlik oranına göre çok daha yüksek olduğu görülmektedir. 2008 küresel krizi nedeni ile 2009 yılında işsizlik oranının genç erkeklerde %9,6 kadınlarda %16,3

TÜİK'in, "İstatistiklerle yaşlılar, 2016" çalışmasında da vurgulandığı üzere, Tablo Kastamonu ilinin de içinde bulunduğu TR82 bölgesi illeri yaşlı nüfus oranının en yüksek olduğu illerden oluşmaktadır (Kandemir ve Ergin, 2018: 2655) . Hatta Tablo 4.14.'de görüldüğü gibi Kastamonu ilindeki yaşlı nüfus oranı %17,15 ile %8,76 olan Türkiye ortalamasının yaklaşık iki katıdır.

TR82 bölgesinde, doğurganlığın düşük olması, yoğun göç süreci ve uzayan ortalama ömür gibi nedenler yaşlı nüfus oranını arttırmaktadır. Bu durum Tablo 4.14'de görüldüğü gibi bölgede genç bağımlılık oranının Türkiye ortalamasının altında ve yaşlı bağımlılık oranının Türkiye ortalamasının üstünde kalmasına yol açmaktadır (KUZKA, 2016: 9; Kandemir ve Ergin 2018). Bu demografik göstergeler bölgenin mevcut potansiyelini iyi kullanabilmesi dolayısıyla gelişmesi bakımından olumsuz olup, Kandemir ve İren (2017)'in de ifade ettiği gibi ilerleyen süreçte bölgede işgücü arzı bakımından önemli sorunlarla karşılaşılmasına yol açabilir.

Tablo 4.15. TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Bölgesi Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı (%) (15-24 Yaş)									
Yıllar	Erkek			Kadın			Toplam		
	Lise Altı	Lise Ve Dengi Meslek Okulu	Y.Öğretim	Lise Altı	Lise Ve Dengi Meslek Okulu	Y.Öğretim	Lise Altı	Lise Ve Dengi Meslek Okulu	Y.Öğretim
2004	20,1	31,5	70,5	5,9	37,8	71,7	16,7	32,9	71,0
2005	15,7	32,4	43,2	16,4	28,6	51,1	15,9	31,3	46,7
2006	9,7	16,8	22,4	5,2	35,7	16,6	8,0	21,8	20,9
2007	10,2	15,9	10,9	0,7	23,7	11,7	5,9	17,9	11,2
2008	14,5	13,1	29,4	3,2	40,2	27,3	9,6	20,5	28,3
2009	19,6	8,2	22,8	11,9	47,8	30,8	16,5	22,8	26,6
2010	9,4	12,8	28,1	6,4	58,6	44,2	8,0	28,3	38,4
2011	6,7	15,0	19,1	2,9	36,2	49,4	4,6	21,6	35,1
2012	9,3	16,9	12,7	3,9	23	41,5	6,5	18,9	29,9
2013	10,3	16,8	16,4	9,7	40,4	21,1	10,0	24,8	18,5
Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı									

Tablo 4.15 incelendiğinde Kastamonu ilinin de içinde bulunduğu TR82 bölgesinde gençlerde işsizlik oranı lise altı eğitimlilerde en düşük düzeyde iken yükseköğretim mezunlarında işsizlik oranı 2006, 2007 ve 2013 yılları dışında lise ve dengi okul

mezunlarından görece daha yüksektir. Bunun nedeni, Kastamonu ilinde sektörel olarak sanayinin çok fazla gelişmemiş olmasıdır.

Tablo 4.16. İktisadi faaliyet kollarına göre istihdam edilenler (15+Yaş) (2018)			
BÖLGE ADI	Tarım (%)	Sanayi (%)	Hizmetler (%)
Türkiye	18,4	26,7	54,9
Kastamonu, Çankırı, Sinop	45,3	15,9	38,8
Kaynak: TÜİK, İktisadi faaliyet kollarına göre istihdam edilenler (NACE Rev. 2) [15 yaş ve üzeri].			

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi, TR82 bölgesinde tarımın payı, Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde iken, sanayinin ve hizmetler sektörünün payı oldukça düşüktür. Özellikle sanayi sektörünün payının Türkiye ortalamasının yaklaşık yarısı kadar olması üniversite mezunu gençlerin bölgede kendilerine uygun iş bulma ihtimalini düşürmektedir.

Tablo 4.17. TÜİK Verilerine Göre Temel İşgücü Göstergeleri (2013-2016-2018)				
Yıllar	Bölge Adı	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2018 – Ekim*	Türkiye	53,7	11,6	47,5
2016**	TR 82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	57,3	5,8	54
2013***	Kastamonu	47,2	6,2	44,2
Kaynak: TÜİK, *2018 Verisi 15 Ocak 2019 Tarih ve 30680 Sayılı Haber Bülteninden Alınmıştır. http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=30680 Erişim Tarihi: 30.01.2019 **TÜİK, İl Bazlı İşgücü İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist , Erişim Tarihi: 15.04.2018. ***TÜİK(2014), “İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri, 2013”, 01 Temmuz 2014 Tarih ve 16016 Sayılı Haber Bülteninden Alınmıştır. http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16016 , Erişim Tarihi: 24.11.2018				

Tablo 4.17’de Kastamonu ilinin temel işgücü göstergeleri yer almaktadır. Tabloda görüldüğü gibi, Kastamonu ilinin işsizlik oranının Türkiye ortalamasına göre düşük olması olumlu bir durumdur. Fakat diğer göstergelerden; istihdam oranı ve işgücüne katılma oranının görece düşük olması önemli bir sorundur. Bunun yanında TÜİK’in

“illerde yaşam endeksi 2015” çalışmasında da belirtildiği üzere Kastamonu ilinde ortalama günlük kazanç ve çalışanların işinden memnuniyet oranı oldukça düşüktür (Kandemir ve Kükcü, 2016; Kandemir ve İren, 2017: 1067). Gerek sanayi ve hizmetler sektörü payının düşüklüğü gerekse ortalama günlük kazancın ve işinden memnuniyetin düşük olması eğitilmiş gençlerin Kastamonu ilinde tatmin edici düzeyde iş bulamamalarına yol açmaktadır. Bu durum, gençlerin il dışına göç sürecini hızlandırmaktadır.

Tablo 4.18. Kastamonu İli Temel İşgücü Göstergeleri (%) (2008-2013)			
Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı
2008	55,8	5,3	52,8
2009	51,7	7,3	47,9
2010	56,3	6,4	52,7
2011	61,7	5,3	58,4
2012	56,0	5,3	53,0
2013	47,2	6,2	44,2
Kaynak: TÜİK, Temel İşgücü İstatistikleri, İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri'nden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.			

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi, 2008-2013 yıllarını kapsayan 6 yıllık süreçte, en yüksek işgücüne katılma oranının %61,7 ile istihdam oranının % 58,4 ile 2011 yılında gerçekleştiği görülmektedir. 2008-2011 yılları verilerine bakıldığında en yüksek işsizlik oranı krizin etkisi ile 2009 yılında %7,3 olarak gerçekleşmiştir. İstihdam oranı ise, İŞKUR (2012: 20) tarafından da ifade edildiği gibi 2009 yılında düşmüş, daha sonra 2010 ve 2011 yıllarında tekrar yükselmiştir.

Tablo 4.19.'da görüldüğü gibi 2007 yılında önlisans ve lisans mezunu işsizlerin sayısı toplamı 365 kişi olup, bu rakam 2017 yılında 2.185 kişiye yükselmiştir. Dolayısıyla bu süreçte önlisans ve lisans mezunu toplamında işsiz sayısı yaklaşık %498,63 artmıştır. Buna karşın kayıtlı işsizlerin geneli 2007 yılında 4.490 kişi olup 2017 yılında 10.183 kişiye yükselmiştir. Dolayısıyla bu süreçte işsiz sayısı toplamının yaklaşık %126,79 arttığı görülmektedir. Sonuç olarak, önlisans ve lisans mezunu işsiz sayısındaki artışın (%498,63), genel işsiz sayısındaki artış oranından (%126,79) yaklaşık dört kat daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, Kastamonu ilinin eğitilmiş gençler için yeterince istihdam yaratma potansiyeline sahip olmadığını en önemli göstergesidir.

5. ALAN ARAŞTIRMASI

5.1. Literatür

Bu bölümde işsizlik ve genç işsizliğinin nedenleri ile eğitim-işsizlik arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik literatüre yer verilmiştir.

Gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler arasında işsizlik nedenleri açısından benzerlikler olduğu kadar farklılıklar da mevcuttur. Gelişmiş ülkelerde işsizlik daha çok işgücü piyasasındaki kurumsal düzenin bir sonucudur. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu sorun daha çok, tarım ekonomisinden hizmet ve sanayi ekonomisine geçişin ortaya çıkardığı değişimler olarak görülmektedir (TÜSİAD, 2002: 14). 1995 yılında Avrupa Komisyonu'nun çalışmasında işsizliğin sebepleri 5 ana maddede açıklanmış olup, bunlar (Tiryaki, 2007: 17-18) ;

1. Ülkenin ekonomisindeki gelişmelerin yeterli istihdamı oluşturamaması,
2. İşçilik maliyetlerinin yüksek olması,
3. İşgücü piyasasındaki politikaların etkin olarak kullanılamaması,
4. Mesleki eğitime yeteri kadar önem verilmemesi,
5. İşsizlik olgusunun yapısal bir sorun olmasıdır.

Aşağıda yer alan Tablo 5.20'de Gündoğan (1999: 68-69) tarafından genç işsizliğin nedenleri arz ve talep yönlü olarak açıklanmıştır. Toplam talep genel işsizliği nasıl etkiliyor ise genç işsizliği de aynı şekilde etkilemektedir. Süreç içinde, işverenlerin işçi çıkarması gerektiğinde ilk tercihleri gençler olacaktır. Çünkü işverenler açısından gençleri işten çıkarmanın fırsat maliyeti yetişmiş çalışanlara göre biraz daha düşük olacaktır.

Tablo 5.20. Genç İşsizlik Oranlarının Yüksek Olmasının Sebepleri		
Genç İşsizliğin Nedenleri	Talep Yönlü Sebepler	Arz Yönlü Sebepler
Mevcut İşler	Ekonomik Konjonktür Sebebiyle Yaşanan Eksik Talep	Düşük Ücret Seviyesinde İş Bolluğu
Mobilite	Süresi Kısa İşler Nedeni İle İşsizlik Oranının Yükselmesi	Genç İşçilerin Mobilite Gücünün Yüksek Olması
Tavırlar	Gençlerin, Geleceği Olan Bir İş Beklentisine Karşın İşverenlerin Ayrımcılığı Genç İşgücü Talebini Azaltır.	Gençlerin İş Disiplini Yönünden Diğer Bireylere Göre Zayıf Görülmesi ve Cari Ücret Düzeyinde Gençlerin Tercihinin Boş Zaman Yönünde Olması
Nitelikler	Niteliğin Genellikle İş Tecrübesi İle Doğru Orantılı Bir İlişkiye Sahip Olması.	Gençlerde Deneyim ve İş Eğitimi Eksikliğinin Görülmesi.
Genç Nüfusun Hızlı Artışı	İşgücü Piyasasının Genel Olarak Gençlere Mevsimsel Artışı Olan İşler Sunabilmesi.	Genç Nüfusta Meydana Gelen Hızlı Artış
İş Seçeneklerine Ait Alternatiflerin Artması	Gençler Yasadışı Yer Altı Faaliyetlerden Gelir Sağlama İmkânına Sahiptirler.	
Kaynak: Gündoğan,1999: 68-69.		

Sürücü (2014: 35-36)'de çalışmasında işsizliğin nedenini, bireyleri iş piyasasına kazandırmayı amaçlayan eğitimlerin yeteneklerine uygun olarak verilmemesine bağlamıştır. Özellikle, eğitim politikalarındaki eksikliklerin, eğitimin yetersiz oluşunun, alınan eğitim ile birey arasındaki uyumsuzlukların önemli bir sorun olduğunu ifade etmiştir.

Kavak (1997), eğitim, istihdam ve işsizlik ilişkileri üzerine yaptığı çalışmasında, ele alınan ülke örnekleri bağlamında, eğitim ile işgücüne katılma oranı arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma sonucunda, eğitimin işsizliğin azaltılmasında önemli bir araç olduğu kabul edilmekle birlikte, işsizlik-eğitim arasındaki ilişkilerin karmaşık olduğu ve genellemelere gitmenin güçlüğü

vurgulanmıştır (Kavak, 1997). Örneğin bu konuda Weber (2002), on dört Avrupa ülkesi üzerinde yaptığı çalışmada, eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlik oranının düştüğüne dair kanıtlar elde etmiştir.

Taşçı ve Tansel (2005) yaptıkları çalışmada 2000 ve 2001 TÜİK'in Hanehalkı İşgücü Anketleri'nden yararlanarak işsizlik sürelerini analiz etmişlerdir. Çalışmaya göre, genç kadınların iş bulma sürelerinin genç erkeklere göre daha uzun olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yılmaz (2005), çalışmasında Granger nedensellik testiyle büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye ekonomisinde işsizliğin iktisadi büyümeyi etkilemesine rağmen büyümenin düşük veya yüksek oluşunun, işsizliğin oluşmasında ya da düşmesinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Çalışkan (2007), TÜİK'in verilerini kullanarak yaptığı çalışmada eğitim seviyesi ile birlikte işgücüne katılım oranı, işsizlik ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi test etmiştir. Eğitim seviyesi yükseldikçe; işgücüne katılım oranının belirgin bir şekilde arttığı, işsizlik oranının yükseldiği, yoksulluk oranının ise düştüğü tespit edilmiştir.

Güney (2009: 140), Türkiye'de ortaya çıkan hızlı kentleşme, yoğun bir şekilde meydana gelen iç göç, göçün getirdiği gecekondulaşma, kentleşmenin hızlı olması ve kayıt dışı istihdamın büyümesini ele almış ve sonuç olarak bu gelişmelerin toplumun sosyal yapısında sorunlar ortaya çıkardığını vurgulamıştır.

Koç (2009), iş arayan diplomalı işsizlerin yanı sıra, yakınlarının yanında çalışarak gizli işsiz olan ve gördüğü eğitim ile alakası olmayan işlerde çalışan gençlere dikkat çekmiştir. Ailelerin ve devletin okuttuğu gençlerin iş bulamamaları, bunalıma girmesinin toplumsal bir israf olduğunu vurgulamıştır. Bu durumu küresel krizlerin yanı sıra, Türkiye'de gereken planlamanın yapılmamasına bağlamıştır.

Theodoros, Tsakloglou ve Cholezas (2010) 'ın yaptıkları çalışmada Yunanistan'da genç işsizlik oranının yüksek olduğunu ve bu işsizlerin büyük bir kısmının yükseköğrenim mezunu olduğunu ortaya koymuşlardır. Özellikle kadınlar ve kadın

yükseköğrenim mezunları, benzer niteliklere sahip erkeklere kıyasla, işsizlik sorunu ile yüksek derecede karşı karşıya kalmaktadırlar.

Kuzgun (2013: 5) yaptığı çalışmada Türkiye’de gençlerin üniversite mezunu olmalarının işgücü piyasasına girişte yeterli olmadığını vurgulamış, gençlerin mezun olmadan önce staj yapmalarının önemine değinmiş ve staj sayesinde gençlerin kendilerini işgücü piyasasında tanıtmaya fırsatı yakaladıklarını ifade etmiştir.

Sayın (2011) çalışmasında, 1988-2010 yılları arasında Türkiye’de, büyüme ve eğitimin genç işsizliğine etkisini, Vektör Otoregresif (VAR) model kullanarak incelemiştir. Çalışmasının sonunda, uzun dönemde genç işsizliği üzerinde, yükseköğretimde okullaşma oranı ve büyümenin etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Kabaklarlı ve Gür (2011), Türkiye’deki genç işsizlik sorununun ekonomik belirleyicilerini araştırmıştır. Çalışma sonunda genç işsizlik oranı ile verimlilik, reel GSYİH, enflasyon ve reel yatırımlar arasında uzun dönemli bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Ekin (2011: 41), işverenlerin deneyimli işçileri tercih ettiklerini, yasaların ve uygulamaların deneyimli işçiler lehine olduğunu, gençlerde ise eğitim ve çalışma hayatının uyumsuzluğunun yaygın işsizliğe neden olduğunu belirtmiştir.

İzgi (2012) çalışmasında, eğitim faktörünün Türkiye’de genç işsizlik üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Genç işsizler arasında (eğitilmiş ve eğitimsiz) anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada, günümüzde iş sahibi olabilmek için sadece eğitilmiş olmanın yeterli olmadığı, bunun yanında daha fazla nitelik sahibi olmanın gerekliliği ortaya konulmuştur.

Caporale ve Gil-Alana (2012) dünya ülkeleri ile ilgili yaptıkları çalışmada, kısa süreli işsizliğin yapısal (uzun vadeli) hale gelmesini önlemek için aktif işgücü piyasası politikalarının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

Biavaschi, Eichhorst, Giulietti, Kendzia, Muravyev, Pieters, Rodríguez-Plana, Schmidl ve Zimmermann (2012), mesleki eğitim ve öğretim politikalarının rolüne

vurgu yaparak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki gençlerin işgücü piyasası durumunun belirleyicileri üzerinde durmuşlardır. Gençlerin işe geçişlerini açıklamada demografik faktörlerin, ekonomik büyümenin ve işgücü piyasası kurumlarının rolünü vurgulamışlardır. Çalışmada iş tecrübesini ve genel eğitimi birleştiren mesleki eğitim ve öğretim sistemlerinin önemine değinmişlerdir.

Sinha (2013), Hindistan'da gençlerin işsizliğinin büyük bir sorun olduğunu hatta iş arayan gençlerin toplam işsizlerin yaklaşık %49'unu oluşturduğunu vurgulamıştır. Hindistan'ın genç işsizliği ile ilgili temel sorununu, herhangi bir sosyal güvenlik sisteminin olmaması, mesleki eğitim için uygun ve yeterli sistemin kurulmamış olması olarak ifade etmiştir.

Selim vd. (2014), yaptıkları çalışmada, 2007-2010 yıllarında TÜİK'in gelir ve yaşam koşulları araştırması anketi panel verilerini kullanarak, işsizlik olgusunun sosyo-ekonomik belirleyicilerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, kadınların erkeklere göre daha az işsiz olduğu, eğitim seviyesine bakıldığında, eğitimi olmayan bireylerin eğitilmiş olan bireylere göre işsizlik oranının daha düşük olduğu, evli bireylerde işsizliğin daha az olduğu, tecrübe arttıkça işsizlik olasılığının azaldığı ve genç nüfusun işsizlik oranının daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Çondur ve Bölükbaş (2014) yaptıkları çalışmada, ÜFE'den genç işsizliğe ve işsizlikten GSYİH'ya doğru bir nedensellik ilişkisi tespit etmişlerdir. GSYİH ve ÜFE'de ortaya çıkan değişimlerin Türkiye'de dolaylı ve doğrudan genç işsizliğini etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Dolado (2015), yaptığı araştırmada Avrupa'daki birçok ülkenin deneyimlerini incelemiş ve belirli politikaların önemine işaret etmiştir. Bir grup ülkenin (Avusturya, Almanya ve İsviçre gibi ülkeler), işsizlik oranını, mesleki eğitim ve dezavantajlı gençleri hedef alan programları etkili bir şekilde kullanarak, düşük seviyede tutmakta başarılı olduğunu tespit etmiştir.

Karaman (2015), işsizliğin sebeplerini geliştirmekte olan ve gelişmiş ülkeler ayrımı yaparak açıklamıştır. Bu ayrıma göre işsizlik, gelişmiş ülkelerde talep yetersizliğinden dolayı meydana gelirken, gelişmekte olan ülkelerde ise yeterli istihdam alanının

olmayışından kaynaklanmaktadır. Tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine geçiş yaşıyan gelişmekte olan ülkelerde işsizlik oranları artmaktadır. Bunun nedeni, tarım sektöründen çıkan işgücünün sanayi sektöründe yeteri kadar istihdam edilememesi ve kırdan kente göç olayının hızla artmasıdır.

Sertkaya ve Okur (2016), yaptıkları çalışmada genç işsizliğı, büyüme ve enflasyon arasındaki ilişki araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, enflasyondan, yükseköğretim okullaşıma oranından ve ekonomik büyümeden işsizliğı doğru tek yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir.

Zaim (2017), gençlerin aldığı eğitimin yetersizliğinden bahsetmiş, aynı zamanda ilk ve ortaöğretimdeki öğrencilerin mesleki eğilim ve kabiliyetlerinin keşfedilmesindeki yetersizlik nedeni ile birçok gencin okul yıllarından itibaren yanlış yönlendirildiğini vurgulamıştır. Bu nedenle de gençler kabiliyetine uygun olmayan meslekler seçmekte ve uzun vadede hem işgücü verimliliğı düşmekte hem de istihdam edilebilirlikleri azalmaktadır.

Bağcı (2018), yaptığı çalışmada, aynı eğitim politikalarının farklı ülkelerde aynı sonuçları ortaya koyup koymadığını araştırmıştır. Gelişmiş ülkelerde, eğitim düzeyindeki artışın işsizliğı azalttığını, buna karşın gelişmekte olan ülkelerde, işsizliğı azaltmadığını tespit etmiştir. Gelişmiş ülkelerde işsizlik ile eğitim düzeyi arasında negatif yönlü bir ilişki tespit ederken, gelişmekte olan ülkelerde eğitim seviyesi yüksek bireylerde işsizlik oranının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Arpat (2018) alışmasında, Meslek Yüksek Okulu (MYO)'nda uygulanmaya başlanan iş başı eğitimlerini ele alarak, genç işsizliğı azaltmaya yönelik etkisini anket yöntemi ile araştırmıştır. alışmasının sonunda yükseköğretim mezunu gençlerde işsizlik oranının yüksek olmasına karşın, işbaşı eğitiminin öğrencilere mesleki anlamda fayda sağladığını, işsizlik ile mücadelede ön plana çıktığını hatta üniversite-sanayi işbirliğini güçlendirdiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak, genç işsizliğinin nedenlerini Taş ve ark. (2018: 283-284)'nın da ifade ettiği gibi şu şekilde sıralayabiliriz;

- ✓ İşgücü Piyasasındaki Bilgi Asimetrisi: İş gücü piyasasında iş arayanlara ve istihdam imkanlarına ilişkin gerekli bilgi akışının olmaması nedeni ile gençler yetişkinlere göre daha fazla zorlukla karşılaşmaktadır.
- ✓ Makro Ekonomik Nedenler: Ekonomide meydana gelen konjonktürel dalgalanmalar sebebi ile toplam talebin azalması, ekonomik büyümenin yetersizliği gibi olumsuzluklar.
- ✓ Genç Nüfus Artışı: Genç nüfusta meydana gelen artış genellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülür. Gelişmiş ülkelerde genç nüfus azalma eğilimindedir.
- ✓ İşgücü Piyasasına Girişte ve İstihdamda Yaşanan Sorunlar: İşverenler kendilerine başvuruda bulunan gençlerin yetenekleri, bilgi-becerileri ve verimlilikleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi değillerdir. Bu nedenle de gençler yapacakları işler hakkında belirsizlik yaşayabilmektedirler. Sonuçta, gençlerdeki iş değiştirme oranları yetişkinlere göre daha yüksek olmakta ve iş bulmaları uzun yıllarını almaktadır.
- ✓ Beceri Uyumsuzluğu: Firmalar aradıkları özelliklere uygun eleman bulamamakta, açık işler ve iş arayanlar arasında bir denge olsa da beceri uyumsuzluğundan dolayı işler doldurulamamakta dolayısıyla kişiler kendi niteliklerine uygun olmayan işlerde çalışmaktadır (Taş ve ark., 2018: 283-284).

Genç işsizlik konusunda literatürde de görüldüğü gibi eğitim düzeyi artışının gelişmiş ülkelerde genellikle işsizliği azalttığı, buna karşın gelişmekte olan ülkelerde ise genellikle azaltmadığı hatta arttırdığı tespit edilmiştir. İşsizlik sonucunda ortaya çıkan, sosyal dışlanma, psikolojik bunalımlar ve yaşanan diğer toplumsal sıkıntılar işsizliğin, özellikle de genç işsizliğinin üzerinde önemle durulması gereken bir problem olduğunu göstermektedir.

5.2. Materyal ve Yöntem

Türkiye’de yükseköğretim mezunu gençlerde yaşanan işsizliğin nedeninin ortaya konulmasının amaçlandığı bu çalışmanın Kastamonu İli özelinde yapılan alan araştırmasında nitel veri toplama yöntemlerinden mülakat yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada yükseköğretim mezunu genç işsizler ile işverenlerin görüşlerinin alınması sayesinde sorunun daha gerçekçi bir biçimde ortaya konulabileceği düşünülmüştür.

Yoğun iş tempoları nedeniyle aynı anda görüşmenin mümkün olmayacağı düşünülen işverenler ya da işveren temsilcileri (yöneticiler) ile bire bir yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat yönteminde, Gürbüz ve Şahin (2017: 184)’inde belirttiği gibi hazırlanan görüşme rehberi dışına da çıkılabildiği için daha ayrıntılı bilgi elde edilebileceği düşünülmüştür.

İşverenlerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış olup, çalışma kapsamında görüşmeyi kabul eden ve Kastamonu’da faaliyet gösteren üç hizmet sektörü ve üç sanayi sektörü olmak üzere altı işveren ya da işveren temsilcisi ile bire bir mülakat yapılmıştır. İşverenlerle yapılan bu görüşmeler 03.02.2019 ile 03.03.2019 tarihleri arasında, onların iş yerlerinde ve belirledikleri saatlerde gerçekleşmiş olup, görüşmeler not tutularak kayıt altına alınmıştır.

İşverenler ya da işveren temsilcileri ile yapılan mülakatlarda, öncelikle kısaca araştırma konusu hakkında bilgi verilmiş ve bu görüşmenin bilimsel bir çalışmada kapsamında yapıldığı ifade edilmiştir. Görüşmede Yıldırım ve Şimşek (2018: 137)’in de bahsettiği gibi, sorulan sorular anlaşılır ve belirgin biçimde ifade edilmiş, sağlanan güven ortamı ile beraber sohbet havasında geçen bir görüşme süreci gerçekleştirilmiş, herhangi bir yönlendirmeden kaçınılmıştır.

Yükseköğretim mezunu işsiz gençlerle ise odak grup görüşmesinin yapılmasına karar verilmiştir. Odak grup görüşmesinin yapılmasının nedeni, katılımcıların sorulara verdiği yanıtların diğer katılımcılar tarafından duyulması ve karşılıklı çağrışımın ortaya çıkması sayesinde zengin bir bilgi akışının elde edilebilmesidir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011: 98).

Odak grup görüşmeleri genellikle dört aşamalı bir süreçten oluşmaktadır (Çokluk vd., 2011: 100-101); Birinci aşamada, araştırmacı, çalışma konusunu belirleyip, ayrıntılı bir şekilde inceleyerek konunun sınırlarını çizmektedir. İkinci aşamada, araştırmaya katılacak kişiler ve görüşme de kullanılacak sorular belirlenmektedir. Üçüncü aşamada, görüşmesinin yeri, zamanı, moderatör, raportör gibi görevliler belirlenerek görüşme yapılmaktadır. Dördüncü ve son aşamada, görüşme özetlenerek rapor haline getirilmektedir.

Bu aşamalar dikkate alınarak, yükseköğretim mezunu gençlerde ortaya çıkan işsizliğin nedenlerinin ortaya koyulması şeklinde belirlenen çalışmanın konusu kapsamında, öncelikle yükseköğretim mezunu işsiz gençlerden görüşmeye katılmayı kabul eden 10 kişi ve görüşmede sorulacak sorular belirlenmiştir. Odak grup görüşmesine davet edilen gençlerin farklı alanlardan olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmada, yükseköğretim mezunlarında genç işsizliğin nedenleri ele alındığından yaş üst sınırı olarak 24 yaş yerine, Yentürk ve Başlevent (2007: 3)'in de belirttiği gibi 29 yaş dikkate alınmıştır.

Odak grup görüşmesi, katılımcılarında görüşleri alınarak 13.04.2019 tarihinde, bir kafede yapılmıştır. Odak grup görüşmesi için seçilen kafenin, Şahsuvaroğlu ve Ekşi (2008: 131)'nin belirttiği gibi, tartışma ortamının asgari fiziksel koşullarına sahip olmasına (kişilerin kendini rahat hissedebileceği, birbirini duyup, görebileceği, gözlem ve kaydın rahatça yapılabileceği, vb. yerler) dikkat edilmiştir.

Görüşmede 1 moderatör ve 2 raportör görev almıştır. Odak grup görüşmesi başlamadan önce odak grup görüşmesine katılan gençlere öncelikle kısaca araştırma konusu hakkında bilgi verilmiş ve bu görüşmenin bilimsel bir çalışmada kapsamında yapıldığı ifade edilerek, odak grup görüşmesinin kuralları kısaca hatırlatılmıştır.

Görüşmede sorular bireylere yöneltilirken hem kısa notlar alınmış hem de izin alınarak ses kaydı yapılmıştır. Böylece ortamdaki iletişim kayıt altına alınırken aynı zamanda da notlar alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 185).

Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgular daha önceden belirlenmiş temalara

göre özetlenerek yorumlanmış, hatta görüşülen bireylerin düşüncelerinden konu ile ilgili dikkat çekici hususlar doğrudan alıntılarla yansıtılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 239).

5.3. Bulgular

5.3.1. İşverenlerle Yapılan Mülakatlar

Çalışma kapsamında Kastamonu İlinde bulunan üç hizmet sektörü ve üç sanayi sektörü olmak üzere toplamda altı işveren ya da işveren temsilcisi (yönetici) ile görüşülmüş, işverenler (ya da işveren temsilcileri) sanayi sektörü için “S1,S2,S3” ve hizmet sektörü için “H1,H2,H3”olarak kodlanmıştır.

İşverenler ya da işveren temsilcileri ile birebir yapılan görüşmelerde öncelikle yapılan çalışmanın amacının “Türkiye bağlamında yükseköğretim mezunu gençlerde işsizlik sorununun nedenlerini ortaya koymak” olduğu ifade edilerek, genç işsizliği hakkında kısaca bilgi verilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular yöneltilmiştir.

Tablo 5.21. İşveren/işveren temsilcilerinin özellikleri				
İşveren/işveren Temsilcisi	Çalışılan sektör	İş yerindeki pozisyonu	Eğitim durumu	Sektörde çalışılan süre (yıl)
S1	Sanayi	Yönetici	Lisans	5-10 yıl
S2	Sanayi	Yönetici	Lise	5-10 yıl
S3	Sanayi	Yönetici	Lisans	1-5 yıl
H1	Hizmet	Yönetici	Lisans	10 yıldan fazla
H2	Hizmet	Yönetici	Lisans	1-5 yıl
H3	Hizmet	İşletme Sahibi	Lisans	1-5 yıl

Tablo 5.21’de görüldüğü gibi, görüşülen kişilerden sadece H3 doğrudan işletme sahibi olup, diğerleri işveren temsilcisi olarak adlandırabileceğimiz yöneticilerdir. Görüşülen kişilerden beşi lisans mezunu iken, sadece birisi lise mezunudur. Sektörde çalıştıkları

yıllara bakıldığında, üç kişinin 1-5 yıl, iki kişinin 5-10 yıl ve bir kişinin de 10 yıldan daha fazla süredir çalıştığı tespit edilmiştir.

***İşyerinizde çalışan sayısı nedir? Kaç üniversite mezunu vardır? Üniversite mezunu yok ise neden tercih etmiyorsunuz?**

S1: *Kastamonu'da 450 çalışmamız var. Bunlardan 130 tanesi üniversite mezunudur. Üniversite mezunlarını sadece idari işler için değil, mavi yaka/operatör olarak bile tercih etmekteyiz.*

S2: *Şuan 40 çalışmamız mevcut olup, bunlardan 6'sı beyaz yaka, 5'i mavi yaka olmak üzere toplam 11'i lisans mezunu ve 4'ü de mavi yaka ön lisans mezunudur.*

S3: *Kısa süre önce 40 çalışmamız vardı. Fakat otomasyona geçmemiz nedeni ile şuan 16 çalışmamız kaldı. Bunlardan 8 tanesi üniversite mezunudur.*

H1: *İşyerimizde 20 kişi çalışmakta ve bunlardan 3 tanesi üniversite mezunudur.*

H2: *İşyerimizde 14 çalışmamız vardır. Bunlardan 3 tanesi üniversite mezunudur.*

H3: *İşyerimizde çalışan sayımız sürekli değişmesine karşın şuan da çalışan sayımız 15 kişidir. Bu çalışanların %80'i üniversite mezunudur.*

***Personel alım yönteminiz nedir? (İlan, internet, basın-yayın, eş-dost tavsiye/önerisi, aracı kurumlar, staj vb. yöntemler)**

Görüşülen kişilerin çoğunluğu, Kariyer.net gibi sitelere verilen ilanlar, verilen referanslar yardımı ve İŞKUR yönlendirmesi ile çalışanlarını işe aldıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında S1 nadiren de olsa aracı kurumlardan (İnsan Kaynakları Danışmanlık Firması gibi) yardım aldıklarını ifade ederken, S1, H1, H2 ve H3 staj kapsamında aldıkları öğrencileri yetiştirip, okuldan mezun olduktan sonra da onlarla çalışmaya devam ettiklerini ifade etmişlerdir.

İşe alımda staj uygulamasının etkili olması, üniversite eğitiminde stajın zorunlu olmasının ve doğru işletmelerde yapılmasının gerekliliğini gözler önüne sermektedir.

Bu sonuç, Kuzgun (2013: 5)'un Türkiye’de gençlerin üniversite mezunu olmalarının işgücü piyasasına girişte yeterli olmadığı, gençlerin mezun olmadan önce yaptıkları staj sayesinde kendilerini işgücü piyasasında tanıtma fırsatı yakalayabilecekleri şeklindeki görüşlerine uygundur.

***Eğitimli gençlerin işe alımında dikkat ettiğiniz özellikler nelerdir? Sıralarsanız sektörünüz açısından hangisi ön plana çıkmaktadır? (Güler yüz, yabancı dil, mesleki beceriler, fiziksel özellikler, kendine güven, tecrübe vb.)**

İşverenlerin çoğu, gençleri işe alırken yabancı dil, insan ilişkilerinin iyi olması, güler yüz, takım çalışmasına yatkın olma, kişinin öğrenme isteği, fiziksel görünüm olarak düzgün olma (presentabl), kişinin kariyer planlaması olup olmaması gibi özellikleri sıralamışlar ve bunların yanında bazı durumlarda tecrübe aradıklarını ifade etmişlerdir. Bütün bunlara ilaveten S3, gelen gençlerin örgü örebilme, boncuktan kolye veya bileklik yapabilme, tornavida kullanabiliyor olma gibi yeteneklerine göre analiz yaptığını, bunları yapabilen bir gencin daima kendini geliştirebilme becerisine sahip olacağını düşündüğünü ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi gençlerin fiziksel özellikleri, insan ilişkileri gibi karakteristik özelliklerinin yanında yabancı dil, tecrübe ve hatta daima kendini geliştirmeye çalışması gibi spesifik özelliklerinin iş bulmada çok önemli olduğu tespit edilmiştir.

***Sektörünüz açısından değerlendirdiğinizde size göre gençlerin işsiz kalma sebebi nedir? (İşin gerektirdiği vasıflara sahip olmaması, pozisyon beklentisi, yüksek ücret beklentisi vb.)**

İşverenlerin hepsi bu soru için net bir şekilde gençlerin işsiz kalmalarının en büyük sebeplerinden birisinin “iş beğenmemeleri” olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra Türkiye’de istihdam edebileceğinden çok daha fazla mezun olması ve her yıl bu mezunların artması, eğitim sisteminin yetersizliği, gençlerin aileleri ve çevresi tarafından yeteneklerine uygun olarak doğru bölümlere yönlendirilmemesi, gençlerin işe ilk girmek istedikleri andan itibaren yüksek pozisyon beklentileri, başkalarının emir ve denetimi altında olmak istememeleri gibi sebepler olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak, S1 bireysel girişimcilik için seçenek ve desteklerin kısıtlı olduğunu bu nedenle gençlerin işsiz kalıp, kendi işlerini kuramadıklarını vurgulamıştır.

Verilen cevaplar değerlendirildiğinde, iş beğenmeme, gençlerin yeteneklerine uygun olan bölümlerde eğitime yönlendirilmemeleri, doğrudan yüksek pozisyon beklentisi gibi unsurların gençlerin işsiz kalma durumunu ağırlaştırdığı görülmektedir.

***Üniversite mezunu gençlerin iş hayatına geçişi ile ilgili (Staj, iş başı eğitimi vb.) uygulamalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? İşletmenizde staj yapan üniversite öğrencisi var mı? Bu uygulamaların yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?**

İşverenlerin büyük bir kısmı staj ve işbaşı eğitimi gibi gençlerin iş hayatına geçişi ile ilgili uygulamaları yararlı bulduklarını belirtmişlerdir. Çoğu işveren yararlı olan bu uygulamalardan, staj sürelerinin daha uzun tutulmasını, hatta tüm bölümler için zorunlu olmasını, staj sınavlarının ciddi bir şekilde yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. İşverenlerin tümü işletmelerinde staj yapan üniversite öğrencisi olduğunu ve hatta büyük çoğunluğu, staj sonrası yetiştirdikleri gençler ile çalışmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi işverenlerin büyük kısmı staj ve iş başı eğitim gibi gençlerin iş hayatına girmelerini kolaylaştıran uygulamaların yararlı olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle, özellikle stajların tüm bölümlerde zorunlu olmasını ve staj sınavlarının ciddiyetle ele alınması gerektiğini vurgulamışlardır.

Bu sonuç İŞKUR'un gençlere yönelik işbaşı eğitim programlarının ne kadar yararlı olduğunu gözler önüne sermektedir (URL-3).

***Kastamonu ilinde aradığınız vasıflarda çalışan bulmakta zorlanıyor musunuz? Zorlanıyor iseniz sizce sebebi nedir?**

S3 ve H2, Kastamonu ilinde son bir seneye kadar aradıkları vasıflarda çalışan bulma konusunda zorlanmadıklarını, S3 son bir senedir açtıkları ilanlara özellikle İstanbul'dan yoğun talep olması sebebi ile dışarıdan çalışan getirdiklerini, H2 ise geçtiğimiz aylarda çalışan ekiplerinin topluca işi bırakmalarından sonra bir türlü aradıkları özelliklere sahip bir ekip kuramadıklarını, S2 ara eleman bulmakta

zorlandıklarını, diğer kişiler ise aradıkları her pozisyon için gerekli vasıflara sahip çalışan bulma konusunda zorluk çektiklerini belirtmişlerdir.

Vasıflı çalışan bulamama konusunda, vasıflı gençlerin daha iyi yerlerde, daha iyi ücret ve mevkilerde çalışmak için il dışına göç ettiklerini, bir kısım gencin ailelerinin zengin olmasından dolayı ücretli çalışmayı düşünmediklerini, geriye kalan gençlerin de aradıkları vasfa uygun olmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca S1, hem çalışanlar için hem de işverenler için seçenek ve olanakların az olmasının yanında, şehirde kurumsal çalışma kültürünün yerleşmemiş olmasının da uygun çalışan bulmayı zorlaştırdığını ifade etmiştir.

İşverenler genel manada Kastamonu’da vasıflı eleman bulmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bunun nedeni olarak, özellikle beklentileri yüksek vasıflı gençlerin il dışına göç etmeleri, ailesi zengin olanların ise ücretli olarak çalışmak istememeleri, gençlerin sahip oldukları vasıfların işin gerektirdiği vasıfları karşılayamaması gibi faktörler ön plana çıkmaktadır. Bu durum, Kandemir ve İren (2017), Kandemir ve Ergin (2018)’in çalışmalarında da vurguladığı, Kastamonu ilinin tarihsel süreçte verdiği göçler nedeni ile genç nüfusunu kaybettiği dolayısıyla da bölgede yaşlı nüfus oranının yükseldiği şeklindeki görüşlerine de uygundur.

***Üniversite mezunu personel seçiminde bilimsel teknikler kullanıyor musunuz? (Kişilik analizi, yetenek testi, mülakat gibi)**

İşverenlerin çoğu sözlü mülakat yöntemi ile işe alım yaptıklarını, hatta çeşitli aşamalardan geçirerek kişiyi tanımaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. S1 mülakat dışında adayı mesleki yeterlilik ve İngilizce testlerine tabi tuttuklarını ifade etmiştir. S3 ise mülakat dışında yetenek testleri uyguladıklarını, hatta çeşitli ters köşe sorular sorarak seçim yaptıklarını ifade etmiştir. Buna karşın H1 mülakat dışında kişiyi fazla zorlamadıklarını, çünkü Kastamonu’da kalifiye eleman eksiği olduğunu, bu nedenle de fazla seçeneklerinin olmadığı vurgulamıştır.

Görüldüğü gibi işletmeler mülakat yanında farklı personel seçim yöntemleri de kullanmaktadırlar. Bütün bu testlerin yanında gençlerin mesleki yeterlilikleri ve

İngilizce bilmeleri bazı işletmelerde istihdam edilmelerinde önemli avantajlar sağlamaktadır.

***İşletmenizde üniversite mezunu çalışanların yeterliliğini daha da arttırmak için ne gibi uygulamalarınız vardır? (İngilizce kursu, yapılan işe yönelik eğitim gibi)**

S2, S3 ve H1, genellikle işe yeni alınan gençleri belirli bir süre boyunca her bölümde çalıştırarak işin genel akışını öğrettiklerini, S1 ve S2, çalışanları kurum içi eğitimlere tabi tuttuklarını belirtirken, H1 ve S1 kurumlarında sürekli dil eğitimi verildiğini ifade etmişlerdir. Ancak H2 küçük bir işletme olmaları sebebi ile çalışanların yeterliliğini arttırmak için bir eğitim veremediklerini, bu nedenle başlangıçta gereken yeterliliğe sahip çalışanları işe almaya özen gösterdiklerini ifade etmiştir.

İşletmeler genellikle çalışan gençlerin yeterliliğini arttırmak için kurum içi eğitimlere tabi tuttuklarını belirtmişlerdir. Bu durum, işletmelerin verim artışı için eğitimin önemini kavradıklarını göstermektedir.

5.3.2. İşsiz Gençlerle Yapılan Odak Grup Görüşmesi

13.04.2019 tarihinde yapılan odak grup görüşmesine yükseköğretim mezunu 10 işsiz genç katılmıştır. Katılımcılar G1, G2,G3...,G10 şeklinde kodlanmıştır. Odak grup görüşmesine katılanların demografik özellikleri ve sorulara verdikleri yanıtlar aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 5.22. Katılımcı Gençlerin Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Eğitim Durumu Lisans/Ön lisans	Yaş
G1	Kadın	Lisans	15-24
G2	Kadın	Lisans	25-29
G3	Kadın	Lisans	25-29
G4	Kadın	Ön Lisans	15-24
G5	Erkek	Lisans	25-29
G6	Erkek	Lisans	25-29
G7	Kadın	Lisans	15-24
G8	Kadın	Ön Lisans	25-29
G9	Kadın	Ön Lisans	15-24
G10	Kadın	Lisans	25-29

Tablo 5.22’de görüldüğü gibi katılımcıların sekizi kadın, ikisi erkek olup, üçü ön lisans mezunu, yedisi lisans mezunudur. Yaş aralıklarına bakıldığında dört kişi 15-24 yaş aralığında olup, altı kişi 25-29 yaş aralığındadır.

Tablo 5.23. Katılımcıların Üniversite Eğitim Sürecindeki Başarılarına, Daha Önce Çalışma Durumuna ve İş Arama Süresine Yönelik Sorular

Katılımcıların Eğitim Sürecindeki Başarılarına Yönelik Sorular			Daha Önce Çalışma Durumu ve İş Arama Süresine Yönelik Sorular		
Katılımcı	Mezun Olunan Not Ortalaması (4’lü Sistem)	Okulu Bitirme Süresi	Katılımcı	Daha Önce Bir İşte Çalıştınız mı?	Ne Kadar Süredir İş Arıyorsunuz?
G1	2,51-3,00	Normal Süresinde	G1	Hayır	6 Ay-1 Yıl
G2	3,01-3,50	Normal Süresinde	G2	Evet	6 Ay-1 Yıl
G3	3,01-3,50	Normal Süresinde	G3	Hayır	6 Ay-1 Yıl
G4	2,51-3,00	1 Sene Uzattım	G4	Evet	6 Ay-1 Yıl
G5	3,51-4,00	Normal Süresinde	G5	Evet	1 Yıl-2 Yıl
G6	2,51-3,00	1 Sene Uzattım	G6	Hayır	1 Yıl-2 Yıl
G7	2,51-3,00	Normal Süresinde	G7	Evet	6 Ay-1 Yıl
G8	2,51-3,00	Normal Süresinde	G8	Evet	2 Yılden Daha Fazla
G9	3,01-3,50	Normal Süresinde	G9	Evet	1 Yıl-2 Yıl
G10	3,01-3,50	Normal Süresinde	G10	Evet	6 Ay-1 Yıl

Tablo 5.23.’de görüldüğü gibi, katılımcıların sekizi eğitimlerini normal süresinde bitirmiş olup sadece ikisi eğitim sürelerini uzatmıştır. Yine katılımcıların yedisi daha önce kısa süreli de olsa bir iş deneyimi yaşamış olup sadece üçünün herhangi bir iş deneyimi olmamıştır. İş arama süreleri açısından bakıldığında ise altı kişinin iş arama

süresi 6 ay-1 yıl aralığında olup, üç kişinin iş arama süresi 1-2 yıl aralığında ve bir kişinin iş arama süresi de 2 yıldan daha fazladır.

Tablo 5.24. Katılımcı Gençlere Göre İşsiz Kalma Sebepleri										
Nedenler/Katılımcı	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9	G10
Üniversitede Aldığım Dersler Yetersizdi	0	9	9	6	12	9	8	2	2	6
Mevcut İşler Piyasa Şartlarına Uygun Değil (Ücret Yeterli Değil vb.)	0	8	6	2	7	4	1	9	3	5
Özelliklerime Uygun İş Bulamadım (Eğitim Düzeyi vb.)	1	2	2	5	1	1	2	3	4	2
Çalışma Ortamı Uygunsuzdu	0	3	3	8	6	0	9	4	5	3
İkamet Ettiğim Yerde Uygun İş Olmaması	0	1	1	7	2	2	12	1	1	1
Sigorta Gibi Özlük Haklarımın Göz Ardı Edilmesi	0	4	8	10	8	5	6	10	10	11
Çalışma Saatlerinin Düzensizliği ve Fazla Olması	3	5	5	9	3	3	7	5	6	10
Yeterli Sosyal Çevremın Olmaması(Referans Gibi)	4	11	4	4	11	10	3	6	9	8
Yabancı Dil, Bilgisayar Bilme Gibi Gerekli Özelliklere Sahip Olmamam	0	10	10	1	10	7	4	11	8	7
İş Dünyasının Gerektirdiği Vasıflara Sahip Olmamam	0	7	11	3	9	8	10	7	11	4
Çalışma Şartlarının Ağır Olması	2	6	7	11	4	6	11	8	7	9
Diğer	0	12	12	12	5	0	5 (Tecrübe İstenmesi)	0	12	0
(1): En önemli, (0): Boş bırakılmış										

Tablo 5.24.'de görüldüğü gibi, gençlerin büyük bir kısmı işsiz kalmalarındaki en önemli sebebi ikamet ettikleri Kastamonu ilinde uygun iş olmamasına, mevcut işlerin ise kendi özelliklerine, piyasa şartlarına (ücret düzeyi yetersizliği gibi) uygun olmamasına bağlamışlardır. Bu sonuç Kandemir ve Kürkcü (2016)'nın Kastamonu ilinde ortalama günlük kazancın ve işinden memnuniyet oranının görece düşük düzeyde olduğu şeklindeki ifadelerine uygundur.

***Sizce iş bulamamanızda üniversitede aldığınız eğitimin etkisi var mı? (Ders müfredatı yetersizdi, piyasa şartları ile okuduğum okulda verilen dersler uyuşmuyordu, yeterli uygulamanın olmaması, stajın gerektiği gibi yapılamaması...vb.)**

G1: Bana göre aldığım dersler teoride yeterli, fakat uygulamada yani pratikte yetersizlik var. Zorunlu stajın bu konuda yararlı olduğunu düşünüyorum.

G2: Okulda aldığım dersler yeterli idi. Stajımı da yaptım. Fakat herhangi bir tecrübem olmadığı için iş bulamadığımı düşünüyorum.

G3: Teknik bölümde eğitim gören biri olarak mevcut derslerimin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Okuduğum bölüm yeni açılan bir bölüm olduğu için hem akademisyen hem de ders içerikleri açısından eksiklikler vardı. Mesela, kendi bölümümüze özel, sektöre uygun bir dersimiz yoktu. Staj yaptım ve benim için çok yararlı oldu. Bu sebeple, aldığım ders müfredatının piyasa ile uyumsuz ama yaptığım stajın yararlı olduğunu düşünüyorum.

G4: Bence iki yıllık önlisans eğitiminde dersler yeterliydi. Ama stajın bana yeteri kadar katkısı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü staj için genellikle dört yıllık bölümler tercih ediliyor. Piyasa şartları için gereken dersleri almama rağmen kendi yetersizliğimden dolayı iş bulamadığımı düşünüyorum.

G5: Üniversitelerde dersler genelde hocalara bağlı ve gerçek hayatla uyumsuz. Dersler kişilerin önünü açmıyor ve öğrenme odaklı değil. Hoca hangi alanda bilgi sahibi ise o ders müfredata konuyor. Bence üniversiteler ihtisaslaşmalı, dolayısıyla üniversitelerde belli alanlarda uzmanlaşma oluşturulabilirse reel sektöre daha fazla katkı sağlanabilir.

G6: Üniversite aldığım derslerin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Aslında veterinerlikte uzmanlaşma iş hayatında oluyor. Kişinin okuduğu okula göre uzmanlık alanı da farklılıklar gösteriyor. Mesela ben pet hayvanlar üzerinde daha bilgili iken, başka bir üniversitede eğitim gören birisi büyükbaş hayvan konusunda daha bilgili olabilir. Bizim bölümümüzde insan hekimliğinde olduğu gibi alanlar yok ve veteriner olarak her hayvana bakmak zorundasın. Benim bölümüm için konuşursam, Türkiye’de fakülte sayısı az olmalı ve bu fakülteler belli alanlarda uzmanlaşmalıdır. Okulda mesleğim için gereken tüm dersleri aldım, uygulama staja rağmen yetersiz kaldı ama yine de staj benim için katkı sağladı.

G7: Bölümüm için dersler yeterli değil, bence eklenmesi gereken dersler var, bu nedenle benim teorik bilgim yetersiz kaldı. Örneğin ben Maliye bölümü mezunuyum ve Bilgisayarlı Muhasebe dersi almadım. Oysaki bu ders piyasa için gerekli bir derstir. Ders konularının da piyasaya uygun olduğunu düşünmüyorum. Bunların yanında, Sosyal alanlardaki fakültelerde, benim bölümümde olduğu gibi genellikle staj yok ve mezun olduktan sonra bunun zorluğunu yaşıyoruz. Stajın her bölüm için zorunlu olması gerektiği kanaatindeyim.

G8: Bölümüm için dersler ve müfredat iyi fakat anlatan hocaların yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bunun yanında, staj benim için katkı sağladı.

G9: Derslerin yeterli olduğunu düşünüyorum. Fakat uygulama konusunda okuduğum üniversite yetersizdi. Eğer uygulama biraz daha fazla olsa, benim kendime güvenim daha yüksek olurdu.

G10: Ders müfredatının yetersiz olduğunu, hatta müfredatta olan derslerin de çok yüzeysel geçildiğini düşünüyorum. Bunun yanında uygulamaya yönelik dersler ne yazık ki yetersiz. Stajın ciddi bir şekilde yapıp, öğrenciler doğru yönlendirildiğinde yararlı olacağını düşünüyorum fakat ben yaptığım stajın faydasını görmedim.

Katılımcılardan beşi üniversite eğitiminde gördükleri derslerin yeterli olduğunu, beşi ise derslerin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Özellikle derslerin yetersiz olduğunu ifade eden G5'in derslerin gerçek hayatla uyumsuz olduğunu hatta bu derslerin hocalara bağlı olarak açıldığını ifade etmesi dikkat çekicidir. Yine bu konuda G10 mevcut derslerin yüzeysel geçildiğini ifade etmiştir. Gençlerin tamamı stajın yararlı olduğunu ya da olabileceğini ifade etmişlerdir. Özellikle G7 Sosyal alanlardaki fakültelerde de stajın zorunlu olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu durum Kuzgun (2013: 5)'un da belirttiği gibi, gençlerin üniversite mezunu olmasının işgücü piyasasına giriş için yeterli olmadığı, gençlerin işgücü piyasasında kendilerini tanıtmaya fırsatı yakalamaları için mezun olmadan önce staj yapmaları gerektiği fikri ile örtüşmektedir.

***Neden iş aramak yerine kendi işinizi kurmadınız? (piyasa şartları uygun değil, uygun iş fikrim yoktu, ekonomik olarak yeterli desteği göremedim, destek veren kurumlar hakkında “KOSGEB,KUZKA vb.” bilgim yok...vb.)**

G1: *Aslında kurumlar hakkında bilgim var fakat maddi olarak yetersizim. Kendi işyerimi şuan çevremde olmaması ve yaşımın genç olması nedeni ile açabilecek durumda değilim.*

G2: *Maddi olarak yeterli kaynağım vardı fakat ben hep kamu sektörü düşündüğüm için böyle bir girişimde bulunmadım.*

G3: *Hem kendi işimi kurmayı düşünmedim, hem de maddi olarak yetersizim. Destekler hakkında araştırma yaptım, girişimcilik belgem de var fakat işyeri açarak piyasaya girmenin çok zor olduğunu düşünüyorum.*

G4: *Kendi işimi kurmak için maddi durumum yetersiz. Eğer yeterli maddi imkanım olsa idi kesinlikle kendi işimi kurardım.*

G5: *Kendi işimi kurmak için maddi sıkıntım yok, destekleri de biliyorum fakat projelerim yaşadığım yer olan Kastamonu'ya uygun değil.*

G6: *Tüm şartlarım uygun ama şuan askerlik için beklemedeyim, askerlik sonrası kendi işimi kurmayı düşünüyorum.*

G7: *Alanım dışında bir sektörde iş kurmayı düşünüyordum fakat maddi durumumun yetersiz olması nedeni ile bu düşüncemi gerçekleştiremedim.*

G8: *Alanım dışında bir sektörde iş kurmayı bende düşünüyordum. Fakat maddi durumum yetersiz olduğundan bu düşüncemi hayata geçiremedim. Ayrıca kamu sektörünün daha güvenceli olduğunu düşünüyorum.*

G9: *Kuracağım iş için destekler var ama benim yapacağım iş için makineler çok pahalı, bu nedenle kendi işimi kurmayı düşünmedim.*

G10: Maddi imkanım yeterli ama bu işi tek başıma yapamam. Özel iş yeri açmak için şuan bilgi düzeyimin yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Katılımcılar genellikle maddi yetersizlikler nedeni ile kendi işini kuramadığını ifade ederken, G2 her zaman kamu sektöründe çalışmak istediğinden kendi işini kurmayı düşünmediğini ifade etmiştir. Bunun yanında özellikle G8, her ne kadar maddi durumunun yetersiz olduğunu belirtse de kamu sektörü daha güvenceli olduğundan önceliğinin kamu sektörü olduğunu vurgulamıştır. Genel görünüm gençlerin risk alma konusunda yetersiz olduklarını gözler önüne sermektedir. Bu durum, Gümüş, Kandemir ve Benli (2017)'nin çalışmalarında da belirttikleri, Türkiye’de gençler kararlılık, fırsatları değerlendirme gibi girişimciliğin belirleyicilerinde daha üstün olmalarına karşın ailelerinin ve çevrenin daha çok kamu kurumlarında çalışmalarını istedikleri şeklindeki sonuca uygundur.

***İş bulamamanız sizi ve ailenizi nasıl etkiliyor? (psikolojimi olumsuz etkiledi, sosyal dışlanmaya yol açtı vb.)**

Gruptaki bireylerin tümü bu soru için “işsizlik psikolojimi olumsuz etkiledi” yanıtını verirken bu konuda toplumsal bir baskı oluştuğunu, bireylerin kendilerini çok fazla sorguladıklarını ifade etmişlerdir.

Bu durum, Kıcıır (2017: 1390-1391)'ın eğitim seviyesi yükselen gençlerde işsizlik oranının artışının, psikolojik bunalımlara yol açtığı, gençlerde hayal kırıklığı, mutsuzluk gibi duygulara neden olduğu ve sosyal ilişkilerde başarısızlığa yol açtığı şeklindeki düşüncelerine uygundur.

***Kastamonu ilinde üniversite mezunlarına uygun iş olduğunu düşünüyor musunuz?**

Gruptaki bireyler genel olarak Kastamonu ilinin üniversite mezunlarının uygun iş bulabileceği bir yer olmadığını belirtmişlerdir. G5, insanların kariyer beklentisi sebebi ile büyük şehre gitmek istediğini ve Kastamonu’da kamuda çalışmak cazip iken büyük bir ilde özel sektörde çalışmanın daha cazip olduğunu vurgulamıştır.

Bu durum, Karabulut (2007: 21)'un kişilerin eğitim seviyeleri yükseldikçe beklentilerinin de yükseldiği düşüncesi ile örtüşmektedir.

***Kastamonu ilinde iş alanının sınırlı olması nedeniyle başka bir ilde çalışmayı düşündünüz mü? Neden?**

Gruptaki altı kişi (G3, G5, G7, G8,G9, G10) Kastamonu'da iş alanı yetersizliği sebebi ile il dışına gitmeyi düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Bu durum, Kandemir ve İren (2017), Kandemir ve Ergin (2018)'in çalışmalarında da vurguladığı, Kastamonu ilinin sahip olduğu potansiyeli yeterince kullanamadığı, genç nüfusun daha iyi koşullarda iş bulmak için il dışına göç ettiği ve buna bağlı olarak yaşlı nüfus oranının yükseldiği şeklindeki görüşlerine uygundur.

***İşsizlik nedeni ile ertelediğiniz planlarınız var mı?**

Gruptaki bireyler işsizlik nedeni ile erteledikleri planları olduğunu, özellikle bu planlarda aile baskısının devreye girdiğini belirtmişlerdir. İş bulamadıkları için evlenemediklerini dile getirmişlerdir.

***Bu konuda eklemek istediğiniz başka hususlar nelerdir?**

Gençlerden bazıları işsiz kalmalarının ailelerinin buldukları işi kendilerine uygun görmemesinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Örneğin bu konuda G8, iş bulamaması konusunda zaman zaman ailesini suçladığını dile getirmiştir. Ailesinin özel sektörde iş bulmasına rağmen o işleri istemediğini ve sürekli devlete yönlendirdiğini belirtmiştir.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Küreselleşen dünyada işsizlik bireyleri, toplumları ve ülkeleri hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkisi altına almaktadır (Berber, 2016: 87). Globalleşmenin etkisiyle tüm gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde yeterli işin yaratılamaması en çok gençleri etkilemiştir.

Sanayileşme sürecinin Türkiye’de dengeli ve hızlı bir biçimde gerçekleştirilememesi, kırdan kente göç eden kişilerin işsizler arasına katılması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de hızlı nüfus artışı ile beraber işgücünün de artması, işsizliğin büyük bir sorun haline gelmesine neden olmuştur (Alabaş, 2007: 15). Artan bu işsizlik yetişkin nüfustan daha çok genç nüfusu etkisi altına almıştır.

Türkiye’de ve AB ülkelerinde genç işsizliğinin son yıllarda artması, bunun yanında ne eğitim/öğrenimde ne de istihdamda olan (NEİY) gençlerin varlığı çalışma konumuz olan yükseköğretim mezunlarında genç işsizliği sorununun ele alınmasının gerekli bir konu olduğunu göstermektedir. Çünkü üniversite eğitimi almasına karşın gençlerin iş bulamaması hem eğitimde hem de istihdamda olmayan gençlerin sayısını artıracak dolayısıyla bu durum toplum için önemli bir risk oluşturacaktır.

Türkiye’de OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında NEİY oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. 2015 yılı itibari ile NEİY oranı OECD ülkelerinde %14,5 iken, Türkiye’de bu oran %28,8 olup, OECD ülkeleri ortalamasından yaklaşık 2 kat daha yüksektir (Dama, 2017: 22).

OECD verilerine göre, Türkiye’nin de içinde bulunduğu OECD ülkeleri ortalamasında genç işsizliği %12,9 iken işgücüne katılım oranı %47,2’dir. Buna karşın Türkiye’de ise, genç işsizliği %19,6 ile daha yüksek iken işgücüne katılım oranı %42,4 gibi daha düşüktür. Burada daha da önemli problem son dönemde (2014-2016), OECD ülkelerinde genç işsizliği %15’den %12,9’a düşerken, Türkiye’de %17,9’dan %19,6’ya yükselmiştir (Bknz Tablo: 4.3).

Diğer taraftan Türkiye'nin aday ülke konumunda olduğu AB ülkelerinde genç işsizlik oranı görece daha yüksektir. Genç işsizliğinin yetişkin işsizliğe oranı 2015 yılı için Türkiye'de 1,78 iken bu oran dört Avrupa ülkesi haricindeki (Danimarka, Almanya, Hollanda, Litvanya) diğer Avrupa ülkelerinde daha yüksektir (ILO, 2015). Bu veriler genç işsizliğinin günümüzde gelişmiş ülkeler dahil tüm ülkeler için önemli bir sorun olduğunu göstermektedir.

Bu kapsamda Türkiye'de genç işsizliği özellikle eğitimli genç işsizliği ile mücadele çok önemlidir. Çünkü son dönemde gündemi meşgul eden ne eğitim/öğrenimde ne de istihdamda olan (NEİY) gençlerin sayısının artmaması için sorunun temeline inilerek konunun ayrıntılı şekilde analiz edilmesi gereklidir. Bu çerçevede, Kastamonu ili özelinde işverenler ve yükseköğretim mezunu işsizlerle görüşülerek sorunun nedenlerinin, konunun bizzat taraflarından öğrenilmesi istenmiştir. Bu kapsamda altı işveren/işveren temsilcisi ile yapılan mülakatlarla da aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

- ✓ İşveren ya da işveren temsilcilerinin gençlerin işe alımında, staj yapmış gençleri daha çok tercih ettikleri görülmüştür. Bu durum, üniversite eğitiminde stajın zorunlu olması ve düzgün yapılması gerektiğini ortaya koyarken, Kuzgun (2013: 5)'un Türkiye'de üniversite mezunu gençlerin ancak mezun olmadan önce yaptıkları staj sayesinde işgücü piyasasında kendilerini gösterebilecekleri şeklindeki görüşleri bu sonucu destekler niteliktedir. Yine bu kapsamda İŞKUR'un bu gün gençlere yönelik yoğun olarak uyguladığı işbaşı eğitim programlarının ne kadar yararlı olduğunu gözler önüne sermektedir. Çünkü Akşit, Kalfa ve Arpat (2016: 1108)'ın da ifade ettiği gibi işbaşı eğitimi sayesinde mesleki bilgi, beceri ve tecrübe edinen yükseköğretim mezunları, daha kolay istihdam imkanına kavuşacaktır.
- ✓ Gençlerin işe alımında, fiziksel özellikleri, insan ilişkileri gibi karakteristik özelliklerinin yanında yabancı dil, tecrübe ve hatta daima kendini geliştirmeye çalışması gibi spesifik özelliklerinin de çok önemli olduğu tespit edilmiştir.

- ✓ İşveren/işveren temsilcileri, gençlerin işsiz kalma durumunu ağırlaştıran sebepler olarak, iş beğenmeme, gençlerin yeteneklerine uygun olan bölümlerde eğitime yönlendirilmemeleri, doğrudan yüksek pozisyon beklentisi, eğitim sisteminin yetersizliği gibi sebeplerin olduğunu vurgulamışlardır.
- ✓ Görüşülen kişiler gençlerin il dışına göç etmeleri sebebi ile vasıflı eleman bulmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonucu destekler biçimde, Kandemir ve İren (2017), Kandemir ve Ergin (2018) çalışmalarında Kastamonu ilinin tarihsel süreçte verdiği göçler nedeni ile genç nüfusunu kaybettiğini, bu nedenle de bölgede yaşlı nüfus oranının arttığını ifade etmişlerdir.

İşverenler/işveren temsilcileri ile yapılan bire bir görüşme sonrasında, yükseköğretim mezunu gençler ile yapılan odak grup görüşmesinde ise aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

- ✓ Gençler, işsiz kalmalarında yaşadıkları yer olan Kastamonu İli işgücü piyasasından kaynaklanan nedenler olduğundan bahsetmişlerdir. Bu konuda en dikkat çekici nokta, gençlerin Kastamonu ilinde kendilerine uygun iş olmadığı ya da mevcut işlerin piyasa şartlarına (ücret düzeyi yetersizliği gibi) göre yetersiz olduğu şeklindeki görüşlerinin ön plana çıkmasıdır. Bu sonuç Kandemir ve Kürkcü (2016)'nın Kastamonu ilinde ortalama günlük kazancın ve işinden memnuniyet oranının görece düşük düzeyde olduğu şeklindeki düşünceleriyle uyumludur. Bunun yanında kişilerin eğitim seviyelerinin yükselmesi Karabulut (2007: 21)'un ifade ettiği gibi beklentilerinin de yükselmesine yol açabilmektedir.
- ✓ Gençler eğitim hayatlarından kaynaklanan nedenlerinde işsiz kalmalarında etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda iki husus ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi görüşülen gençlerin bir kısmının özellikle vurguladığı, üniversite eğitiminde alınan derslerin yeterli olmaması yani onları iş hayatına hazırlamaması iken, ikincisi stajların sosyal alanlarda dahil olmak üzere fakültelerin tüm bölümlerinde zorunlu olması ve ciddi bir şekilde yapılması şeklindedir. Gençlerin tamamı stajın yararlı olduğunu kabul etmektedir.

- ✓ Gençlere üzerlerindeki işsizlik baskısına rağmen neden kendi işlerini kurmadıkları sorulduğunda, maddi yetersizlik, kamuda çalışmanın güvenceli olacağı düşüncesi gibi unsurların onları engellediği görülmüştür. Bu durum Gümüş, Kandemir ve Benli (2017)'nin çalışmalarında belirttikleri, Türkiye'de gençlerin kararlılık, fırsatları değerlendirme gibi girişimciliğin belirleyicilerinde üstün olmalarına karşın ailelerinin ve çevrenin daha çok kamu kurumlarında çalışmalarını istemeleri nedeniyle kendi işlerini kurmaya yönelmedikleri şeklindeki ifadeleri ile uyumludur.
- ✓ İşsizliğin sonuçları ile ilgili olarak ise, gençler işsizlik nedeni ile erteledikleri planları olduğunu, işsizliğin kendilerini psikolojik olarak olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Aslında beklenen bu sonuç, Kokko, Pulkkinen ve Puustinen (2000: 310)'in, işsizliğin uzun süreli olmasının bireylerde psikolojik bunalımlara sebep olduğu, Özer ve Topal (2017)'in genç işsizlik oranının yüksek olmasının, toplumsal sorunları da beraberinde getirdiği şeklindeki düşünceleri ile örtüşmektedir. Çünkü işsiz bireyler Adak (2010: 105-106)'ın da belirttiği gibi kendilerini toplumdan dışlanmış görmekte ve dolayısıyla yalnız hissetmektedir.
- ✓ Fakat işsizliğin sonuçları ile ilgili yazılı bu sıkıntıların yaratacağı en büyük tehlike, ilerleyen süreçte eğitime rağmen iş bulamama şeklindeki ümitsizliğin tüm gençleri bir sarmal gibi çevreleyerek, ne eğitim/öğrenim ne de istihdamda olan genç kitlelerin ortaya çıkmasıdır.

Kastamonu ile ilgili olarak ortaya çıkan bu bulgular Aydın (2017: 6)'ın çalışmasında Türkiye geneli ile ilgili yaptığı çıkarımlarla oldukça uyumludur. Bu bağlamda Kastamonu'da dolayısıyla Türkiye'de gençlerin işgücü piyasasındaki sorunlarını aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz (Aydın, 2017: 6);

- ✓ Gençler arasında yüksek işsizlik oranları,
- ✓ Düşük istihdam durumu,
- ✓ Mesleki eğitim sisteminin işgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılayamaması,
- ✓ Okul-iş dünyası ilişkisinin yetersiz oluşu,

- ✓ İşgücü piyasasında meydana gelen ihtiyaçların sürekli değişimine gereken uyumun sağlanamaması,
- ✓ Yükselen eğitim düzeyine rağmen yetersiz eğitim altyapısı,
- ✓ İşgücü arzı ve talebi arasında uyumsuzluk olması gibi özelliklerin ortaya çıktığı görülmektedir.

Bunun yanında piyasa aksaklıklarından en çok etkilenen grup olan gençlerin, Güçlüoğlu (2017: 19)'nın çalışmasında bahsettiği gibi zorunlu eğitimin hayata geçirilmesi nedeniyle işgücü piyasasına girme konusunda oldukça geç kaldıkları görülmektedir.

Özellikle iş deneyimi olmayan gençler işgücü piyasasına giriş için gereken deneyimden mahrumdur. Kıcıır (2017: 1390-1391)'ın da çalışmasında ifade ettiği gibi, işsizlik sorunu ile karşı karşıya olan gençler, kendilerini işgücü piyasasında daha avantajlı bir konuma taşıyabilmek adına yükseköğretime yönelmektedirler. Ancak işgücü niteliğinin ve eğitim seviyesinin yükselişinin işsizliğin sona ermesinde yeterli olmadığı görülmektedir.

Bu sonuçlar çerçevesinde yükseköğretim mezunu gençlerde işsizliği azaltmak için aşağıdaki öneriler getirilebilir;

- ✓ Fakültelerin sosyal alanları da dahil tüm bölümleri kapsayan ve ciddiyetle yapılan bir staj sistemi önemlidir. Staj süreleri standart olmamalı bölümlerin özelliklerine göre belirlenmelidir.
- ✓ Şu an yoğun olarak kullanılan iş başı eğitim programları üniversitelerde bizzat tanıtılarak katılımın artırılması sağlanmalıdır. Bunun yanında yakın bir zamanda uygulanması beklenen yükseköğretim öğrencilerinin yaz tatili döneminde kamu kurum veya kuruluşlarında üç ay süre ile çalışmalarına imkan verecek Toplum Yararına Program (TYP) Uygulaması (Resmi Gazete, 2018), bir an önce aktif hale gelmelidir. Gençler iş başı eğitim programı, staj ve TYP uygulamaları sayesinde reel sektöre daha kolay adım atabileceklerdir.

- ✓ Üniversitelerde verilen derslerin müfredata konulmasında ilgili bölümle alakalı iş çevrelerinin de görüşleri alınmalı, reel sektörün ihtiyaçlarına göre ilgili ders ve uygulamalara yön verilmelidir.
- ✓ Üniversiteler düzenleyecekleri kariyer günleri gibi etkinliklerle iş dünyası ile öğrencileri sık sık bir araya getirerek öğrencilerin daha mezun olmadan çalışacakları sektöre yönelik kendilerini geliştirmelerine imkan sağlanmalıdır. Bu sayede iş dünyasının yabancı dil vb. talepleri öğrencilerde daha kolay karşılık bulacaktır.
- ✓ Ülke kalkınması için belki çok daha önemli bir unsur olan girişimcilik kültürünün gençler arasında yaygınlaştırılması gereklidir. Bu konuda üniversitede daha fazla yönlendirme yapılarak Türkiye'deki mevcut destek mekanizmaları daha fazla tanıtılmalıdır. Bu sayede Türkiye'de TÜİK (2017) verilerine göre %20'lere yaklaşan genç işsizliği baskısı da düşürülebilecektir.

KAYNAKLAR

- Adak, N. (2010). Sosyal Bir Problem Olarak İşsizlik ve Sonuçları, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 105-116.
- Akşit, A., Kalfa, V.R., & Arpat, B. (2016). *Bir İşveren-Öğrenci Buluşması Modeli- Meslek Yüksekokullarında İşbaşı Eğitimi Programında Öğrenci Algılarının Belirlenmesi: Honaz Meslek Yüksekokulu Örneği*, (Editörler: Murat Ercan, Ali Ayata, Sultan Ece Altınok Çalışkan), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, Uluslararası Osmaneli Sosyal Bilimler Kongresi, 12-13-14 Ekim.
- Alabaş, A. (2007). *Uzun Süreli İşsizler ve Uzun Süreli İşsizliği Azaltmada İŞKUR'un Önemi*. Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Altınok, S. & Çetinkaya, M.(2012). *İktisada Giriş*, Gazi Kitabevi, Ankara
- Arpat, B. (2018). Türkiye'de Genç İşsizlikle Mücadelede Meslek Yüksekokullarında Uygulanan İşbaşı Eğitimlerinin Rolü ve Önemi: Honaz Meslek Yüksekokulu Örneği, *Çalışma ve Toplum*, 59(4),2193-2228.
- Apaydın, F. (2018). Türkiye’de İşsizliğin Karakteristiklerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 159-200.
- Aslan, H. & Aslan, M. (2017). Uzun Süreli İşsizlik ve Etkileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(4), 103-132.
- Aslan, B. Y. (2010). Genç İşsizliğe Yönelik Alan Araştırması: Üniversite Öğrencileri Arasında Kaygı ve Umutsuzluk, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(2), 71-86.
- Ata, A. Y. (2011). Ücretler, İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki: Yatay-Kesit Analizi, *Çalışma ve Toplum*, 4, 113-134.
- Ataman, B. C. (1998). İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 53(01).

- Aydemir, B. (2014). İstatistiklerle Genç İşsizlik, 25.09.2014,
<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/istatistiklerle-genc-issizlik-27275308>
 Erişim Tarihi:17.02.2019.
- Aydın, A. (2017). Genç İşsizliği Sorununun Almanya ve Türkiye Mesleki Eğitim Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Uzmanları Derneği, *Sosyal Güvençe Dergisi*, 6(11), 1-23,20178.
- Aytaç, S. & Keser, A. (2002). İşsizliğin Çalışan Birey Üzerindeki Etkisi: İşsizlik Kaygısı, *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 4(2), No:8, ISSN 2148-9874.
- Bağcı, E. (2018). Eğitim Düzeyinin İşsizlik Üzerindeki Etkisi Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırılması, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (Fesa)*, 3(1), 348-358..
- Bayrakdar, S., & İncekara, A. (2013). Türkiye'nin Genç İşsizlik Profili. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 4(1), 15-38.
- Bekiroğlu, C. (2010). *Türkiye'de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Berber, M. (2016). *Makro İktisat*, 1.Baskı, Celepler Yayınevi, Trabzon.
- Biavaschi, C., Eichhorst, W., Giulietti, C., Kendzia, M. J., Muravyev, A., Pieters, J., ... & Zimmermann, K. F. (2012). *Youth Unemployment And Vocational Training*, <http://ftp.iza.org/dp6890.pdf>, Erişim Tarihi: 10.09.2017.
- Bilen, M. (2015). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Genç İşsizliğine Yönelik Sosyal Politikalar: 2000 Yılı ve Sonrası*, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs, Yalova.
- Bocutoğlu, E. (2011). *Makro İktisat Teoriler ve Politikalar*, 8. Baskı, Temmuz, Ankara.
- Bozdağlıoğlu, Y. (2008). Türkiye'de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 45-65.
- Can, İ. (2014). *Küresel Krizin Türkiye'de Genç İşsizliğe Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

- Candan, M. (2007). *Kayıt Dışı İstihdam, Yabancı Kaçak İşçi İstihdamı ve Toplumumuz Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri*, Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Caporale, G.M & Gil-Alana, L.A. (2012). Persistence in Youth Unemployment. *CESifo Working Paper: Labour Markets n.3961*.
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim-İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 284-308.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(1), 95-107.
- Çondur, F., Bölükbaş, M. (2014). Türkiye'de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(2), 77-93.
- Dama, N. (2017). *Türkiye'nin Eğitim, Öğrenim ve Çalışma Sürecinde Olmayan Gençleri*, Seta Analiz, Sayı: 198, Nisan.
- Daşkiran, M. (2017). *Genç İstihdamı ve Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler (NEET)*, Türkiye İstatistik Kurumu, (15 Aralık), Ankara, <http://kongreug.iskur.gov.tr/Portals/0/duyuruEkleri/kongresunum/15%20Aralık%202017/Genç%20İstihdamı%20ve%20NEET/Meral%20Taşkiran.pdf>, Erişim Tarihi: 01.05.2019
- Demircan, E. (2012). *İstihdam ve İşgücü Piyasası Raporu*, Karacadağ Kalkınma Ajansı, Kasım, Diyarbakır.
- Dolado, J. (2015). No Country For Young People? Youth Labour Market Problems, Europe, E-Book. https://voxeu.org/sites/default/files/file/No_Country_Young_People_VoxEU.pdf - Erişim Tarihi: 15.11.2017.
- Dursun, S. & Aytaç, S. (2009). Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 71-84.
- Eğilmez, M. (2016). Kendime Yazılar, 15.04.2016 <http://www.mahfiegilmez.com/2016/04/once-ocak-2016-itibariyle-turkiyenin.html>, Erişim Tarihi: 21.01.2019.

Ekin, N. (2011). Gençlerin İşsizlik Sorunu, (Eylül), 39-50.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/101180>,

Erişim Tarihi: 28.01.2019.

Elçin, A.B. (2012). *Küreselleşmenin Tarihçesi*, Ankara.

<http://www.meritymm.com/wpcontent/uploads/2013/05/kuresellesme.pdf>

Erişim Tarihi: 10.02.2019.

Erdayı, A.U. (2007). Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye, *Çalışma ve Toplum*, 2009/3

Erdoğan, Z. (1999). Küreselleşmenin İstihdama Etkileri, *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 3, Kasım.

Erol, Işık, S. (2012-2013). İşsizliğin Sosyal Dışlanma Üzerindeki Etkisi, *Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, (24)3-4-5, Ağustos-Kasım 2012/Şubat 2013.

Güçlüoğlu, Ü.M. (2017). *Türkiye İstihdam Analizi ve Bazı Makroekonomik Değişkenlerin İstihdam Üzerindeki Etkisi*, Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

Gümüş N., Kandemir, O. ve Benli, T. (2017). Kastamonu Üniversitesi 'nde Eğitim Gören Türk Dünyası Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, *International Journal Of Eurasia Social Sciences* 8(29):1091-1110.

Gündoğan, N. (1999). Genç İşsizliği ve Avrupa Birliğine Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(1).

Güney, A. (2009). İşsizlik Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri, *Kamu-İş*, 10(4). <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/1046.pdf>- Erişim Tarihi: 12.1.2019.

Gürbüz S. & Şahin F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz*, 4.Baskı, Seçkin Yayınevi: Ankara.

Gürsel, S., Levent, H., Taştı, E., Yörükoğlu, A., Erçetin, A. & Tercan, P. (2002). *Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İşsizlik*, Tüsiad, Yayın No: Tüsiad-T /2002/12-354.

Işığışok, Ö. (2017). *İstihdam ve İşsizlik*, 3.Baskı, Dora Yayınları, Bursa.

Işık, V. (2016/1). Türkiye’de Genç İşsizliği ve Genç Nüfusta Atalet, *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11),

ILO. <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>, Erişim Tarihi: 20.05.2019.

ILO (2013). *Global Employment Trends For Youth 2013: A Generation at Risk*, Geneva

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/dcomm/documents/publication/wcms_212423.pdf , Erişim Tarihi: 04.12.2017

ILO (2015).

http://www.ilo.org/global/research/globalreports/weso/2015/WCMS_337069/lang--en/index.htm-, Erişim Tarihi: 05.01.2018

ILO (2016a).

https://www.ilo.org/ilostat/faces/ilostat-home/metadata?_adf.ctrl-state=pwtgfv5ef_4&_afLoop=2252166455258406#!-,

Erişim Tarihi: 16.02.2019

ILO (2016b).

https://www.ilo.org/ilostatfiles/Documents/description_NEET_EN.pdf

Erişim Tarihi: 16.02.2019

ILO (2016c). *World Employment and Social Outlook 2016: Trends For Youth*, Geneva, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_513739.pdf, Erişim Tarihi: 04.12.2017.

İŞKUR. <https://www.iskur.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 22.05.2019.

İŞKUR (2012). *Kastamonu İşgücü Piyasası Analizi Raporu*,

<https://media.iskur.gov.tr/14701/kastamonu.pdf> – Erişim Tarihi: 17.02.2019.

İŞKUR, *Yıllık İşgücü Bültenleri (2007-2017)*,

<https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>,

Erişim Tarihi: 15.01.2019.

- İzgi, Balcı, B. (2012). Genç İşsizliği ve Eğitim İle Olan İlişkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41): 295-310.
- Kabaklı, E. & Gür, M. (2011). *Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi*, https://www.academia.edu/4538268/T%C3%BCrkiye_de_Gen%C3%A7_%C4%B0%C5%9Fsizlik_Sorunu_ve_Ekonomik_Belirleyicilerinin_Uzun_D%C3%B6nem_E%C5%9FB%C3%BCt%C3%BCnle%C5%9Fme_Analizi, Erişim Tarihi: 24.11.2018.
- Kafkas, E.T. (2014). *Avrupa Birliği İşsizlikle Mücadele Stratejisi Işığında Türkiye İçin İşsizlik Sorununda Yeni Bir Paradigma: Çalışma Kredisi, Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık Tezi*, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.
- Kanca, O.C. (2012). Türkiye’de İşsizlik ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2): 1-18.
- Kandemir, O. & Ergin, Ü. (2018). Bölgesel Gelişme Bağlamında Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri: TR82 Bölgesi (Kastamonu, Sinop, Çankırı) Örneği, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4): 2646-2671.
- Kandemir, O. & İren, Z. T. (2017). Kastamonu İli İşgücü Piyasasının Durumu ve İŞKUR Faaliyetlerinin Analizi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52): 1064-1075.
- Kandemir, O. (2014). Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Uzaktan Eğitim Uygulamaları: Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Ekonomik Kalkınma”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/5 Spring 2014, p. 1155-1176, Ankara-Turkey.
- Kandemir, O. & Kürkcü, M. (2016). Bir Refah Göstergesi Olan “Yaşam Endeksi” Bağlamında TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Bölgesinin Analizi, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 14.

Karabulut, A. (2007). *Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği*, Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.

https://statik.iskur.gov.tr/tr/rapor_bulten/uzmanlik_tezleri/ALPASLAN%20KARABULUT%20%28TÜRKİYE'DEKİ%20İŞSİZLİĞİ%20ÖNLEMEDE%20AKTİF%20İS.pdf, Erişim Tarihi: 07.09.2018.

Karaman, Y.E. (2015). *İşsizliğin Nedenleri, Sonuçları, Çözüm Yolları, İktisat ve Hayat Üzerine*, <http://iktisatvehayat.blogspot.com/2015/07/issizligin-nedenleri-sonuclari-cozum.html>, Erişim Tarihi: 22.01.2019.

Kavak, Y. (1997). Eğitim, İstihdam ve İşsizlik İlişkileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13: 21-26.

Kıcıır, B. (2017). Eğitimli Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3, 1369-1396.

Kılıç, Y.(2014). Young People in Turkey Who Are Not in Education, Employment or Training (NEET), *Education And Science*, 39(175), 121-135.

Koç, Y. (2009). Diplomalı İşsizler, *Aydınlık Dergisi*, 22 Kasım.

<http://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1323810974a.pdf>, Erişim: 23.10.2017.

Kokko, K., Pulkkinen, L. & Puustinen, M. (2000). Selection Into Long-Term Unemployment And Its Psychological Consequences, *International Journal Of Behavioral Development*, 24:3, 310-320.

Korkmaz, A., & Mahiroğulları, A. (2007). *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları, Türkiye ve AB Ülkeleri*, Ekin Kitapevi, Bursa.

Kuzgun, K.İ.(2013). Türkiye'de Eğitimli Genç İşsizliğinin Çözümünde Bir Alternatif Olarak Staj: Özellikleri ve Sosyal Boyutu.

<http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2013-99-incikuzgun.pdf>,

Erişim Tarihi: 04.05.2019.

- KUZKA (2016). *2014 - 2023 TR82 Düzey 2 Bölgesi (Kastamonu Çankırı Sinop İlleri) Bölge Planı*, 1. Basım, Haziran 2016
- [https://www.kuzka.gov.tr/paylasim/20160401_tr82_bolge_plani_\(WEB\).pdf](https://www.kuzka.gov.tr/paylasim/20160401_tr82_bolge_plani_(WEB).pdf),
Erişim Tarihi: 04.08.2017.
- Murat, S., Şahin, L. (2011). Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2011/3.
- Murat, S. & Şahin, L.(2011). *AB'ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*, İTO Yayınları, Yayın No: 2011-35, İstanbul.
- OECD. <http://www.oecd.org/>, Erişim Tarihi: 21.05.2019.
- OECD.Stat(a), https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R#,
Erişim Tarihi: 12.01.2019.
- OECD.Stat(b), https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R#,
Erişim Tarihi: 07.04.2018.
- OECD (2016). Labour Force Participation Rate,
<https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm>,
Erişim Tarihi: 25.12.2017.
- Okur, A. (2015). *Türkiye’de Genç İşsizliği ve Nedenleri*, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Özer, U. & Topal, M.H. (2017). Genç İşsizliği, Suç, Göç, İntihar ve Boşanma Düzeyleri İle İlişkili Midir? Türkiye’den Ampirik Bir Kanıt, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(5).
- Özsabuncuoğlu, İ.H. & Direkçi, T. (2012). *Seçilmiş Bazı Makroekonomik Değişkenlerin Türkiye’de Bölgesel İstihdama Etkisi*, Türkiye Ekonomi Kurumu, Tartışma Metni, 2012/86,
<http://www.tek.org.tr/dosyalar/gaziantep5.pdf>-, Erişim Tarihi: 09.02.2019.
- Resmi Gazete (2018), *Aktif Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*, 16 Kasım 2018 tarihli ve 30597 sayılı Resmi Gazete.

- Sayın, F.N. (2011). Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi*, 13(4), 33-53.
- Selim, S., Kırgel, D., Çelik, O. & Yazıcıoğlu, H. (2014). Türkiye’de İşsizliğin Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10(22).
- Sinha, P. (2013). *Combating Youth Unemployment in India*, March. <http://library.fes.de/pdf-files/iez/09728.pdf>-, Erişim Tarihi: 23.04.2018.
- Sürücü, M. (2014). *İşsizlik, İşsizlikle Mücadelede Pasif İstihdam Politikaları: Almanya ve Türkiye Örnekleri*, Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Şahsuvaroğlu, T. & Ekşi, H. (2008). Odak Grup Görüşmeleri ve Sosyal Temsiller Kuramı, *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 28(28): 127-139.
- Tansel, A.(2012). *2050’ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış*, Yayın No: Tüsiad-T/2012–11/536, İstanbul.
- Taş, Y., Küçüköğlu, M. & Demirdöğmez, M. (2018/2). Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve Alternatif Çözüm Önerileri, *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(18).
- Taş, H.Y. & Bilen, M. (2014/2). Avrupa Birliği ve Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüm Önerileri, *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), Issn: 2147-3668 .
- Taşçı, M., Tansel, A. (2005). Youth Unemployment Duration in Turkey, *Metu Studies In Development*, 32 (December), 517-545.
- Theodoros, M.M., Tsakoglou, P. & Cholezas, I. (2010). Determinants of Youth Unemployment in Greece With an Emphasis on Tertiary Education Graduates, *Bank of Greece Economic Bulletin*, 21-62, May.

Tiryaki, M. (2007). *Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Tarımdan Kopan İşgücünün İstihdam Edilmesinde Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği*, Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

TÜİK. <http://tuik.gov.tr/Start.do>, Erişim Tarihi: 20.05.2019.

TÜİK. Temel İşgücü İstatistikleri,
<http://www.tuik.gov.tr/Ustmenu.do?Metod=Temelist>,
Erişim Tarihi: 09.05.2019.

TÜİK. Temel İstatistikler, İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri,
<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist->,
Erişim Tarihi:15.04.2018.

TÜİK. İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı,
<https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul->, Erişim Tarihi: 15.04.2018.

TÜİK. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Yaş Bağımlılık Oranı,
<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do#>,
Erişim Tarihi: 12.05.2019

TÜİK. Özet İşgücü İstatistikleri,
http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim Tarihi: 09.05.2019.

TÜİK. İktisadi faaliyet kollarına göre istihdam edilenler (NACE Rev.2)[15 yaş ve üzeri],
<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloYilSutunGetir.do?durum=yillariGetir&menuNo=406&altMenuGoster=0&tabloNo=275>,
Erişim Tarihi: 12.05.2019.

TÜİK. (2012). Hanehalkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti,
http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2012/turkce/metaveri/tanim/index.html,
Erişim Tarihi: 18.01.2019.

TÜİK. (2014). İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri, 2013, 01 Temmuz 2014 Tarih ve 16016 Sayılı Haber Bülteni,

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16016>,

Erişim Tarihi: 24.11.2018

TÜİK. (2016). İşgücü İstatistikleri Mikro Veri Seti,

http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2016/turkce/metaveri/tanim/index.html,

Erişim Tarihi: 19.10.2017.

TÜİK. Hanehalkı İşgücü İstatistikleri,

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim Tarihi: 10.12.2017.

TÜİK. (2017). İşgücü İstatistikleri, Ocak 2017, 24626 Sayılı ve 17 Nisan 2017 Tarihli Haber Bülteni,

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24626>

Erişim Tarihi: 05.10.2017

TÜİK. (2018a). İşgücü İstatistikleri, Nüfusun İşgücü Durumu Metaverisi

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007-, Erişim Tarihi: 08.05.2018.

TÜİK. (2018b). *İstatistiklerle Çocuk, 2017*, 18 Nisan 2018 Tarih ve 27596 Sayılı Haber Bülteni, www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=27596-

Erişim Tarihi: 09.02.2019.

TÜİK. (2018c). *İstatistiklerle Gençlik, 2017*, 16 Mayıs 2018 Tarih ve 27598 Sayılı Haber Bülteni, www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=27598,

Erişim Tarihi: 10.02.2019.

TÜİK. (2018d). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2017*, 15 Mart 2018 Tarih ve 27595 Sayılı Haber Bülteni, www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=27595, Erişim Tarihi:

10.02.2019.

TÜİK. (2019). *İşgücü İstatistikleri, Ekim 2018*, 15 Ocak 2019 Tarihli ve 30680 Sayılı Haber Bülteni, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30680>,

Erişim Tarihi: 30.01.2019.

TUSİAD. (2002). *Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İşsizlik*, Aralık (Yayın No. Tüsiad-T/2002/12-354), <http://www.tusiad.org/tr/tum/item/1890-turkiyede-iscucu-piyasasi-ve-issizlik->, Erişim Tarihi: 02.12.2018.

URL-1. Referans Modelleri 2: Keynesyen Model.

<http://www.akademik.adu.edu.tr/fakulte/iktisat/webfolders/Keynesyen.pdf>

Erişim Tarihi:18.03.2018.

URL- 2. *İstihdam ve işsizlik*, AÖF ve bocuttan ilaveler, http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/bmyo_8bc28.pdf, Erişim Tarihi: 26.03.2018.

URL-3. *Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*, 12 Şubat 2016 Tarihli Resmi Gazete Sayı: 29622. <http://www.kto.org.tr/d/file/iskur-tesvikleri-ve-iep-yonetmelik-degisikligi.pdf> Erişim Tarihi: 19.05.2019.

Yanbaşlı, E. (2014). *Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*, Yüksek Lisan Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Aydın.

Yentürk, N. & Başlevant, C. (2007). *Türkiye’de Genç İşsizliği, Araştırma Raporu*, No:2, İstanbul, Gençlik Çalışmaları Birimi, <http://genclikbirikimi.org/kunye-477-turkiyede-genc-issizligi-arastirma-raporu-no2-kitap->

Erişim Tarihi: 24.11.2018.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 11.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yıldırım, K.& Karaman, D. (2005). *Makroekonomi*, Eğitimi Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, Yayın No: 145, 4. Basım, Eskişehir.

Yıldız, K. (2014). İşsizlik Türleri, Her Bir İşsizlik Türünün Toplam İşsizlikteki Payı ve Çeşitli Demografik Parametrelerle İlişkisi, *Akademik Bakış Dergisi*, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 45 Eylül-Ekim.

Yılmaz, Göktaş, Ö. (2005). Türkiye Ekonomisinde Büyüme ile İşsizlik Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, Sayı: 2,11-29, ss: 63-76.

Yılmaz, A.S., Çetin, B. N. (2007). Küreselleşmenin İşsizlik Üzerine Etkileri, (*E-Yeni Dünya Bilimleri Akademi Dergisi*), *E-Journal of New World Sciences Academy*, 3(1).

Zaim, H. (2017). Türkiye’de Genç İşsizliğin Yapısal Nedenleri, *Genç Müsiad*, 06.11.2017

<http://www.gencmusiad.org.tr/blog-detay-turkiye%E2%80%99de-genc-issizliginin-yapisal-nedenleri-3.html>, Erişim Tarihi: 28.01.2019.

Weber, B.A. (2002). The Link Between Unemployment and Returns to Education: Evidence From 14 European Countries, *Education & Training*, Volume 44, Number 4/5.

EKLER

EK. A. YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNU İŞSİZ GENÇLERLE YAPILAN ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ SORULARI (FORM 1)

1.Cinsiyetiniz

☐ Kadın

☐ Erkek

2.Yaşınız

☐ 15-24

☐ 25-29

3.Eğitim Durumunuz

☐ Ön Lisans

☐ Lisans

4.Mezun olduğunuz not ortalaması?

☐ 2.00 – 2.50

☐ 2.51 – 3.00

☐ 3.01 – 3.50

☐ 3.51 – 4.00

5.Okulu kaç senede bitirdiniz?

☐ Normal Süresinde

☐ 1 Dönem Uzattım

☐ 1 Sene Uzattım

☐ Diğer

6. Daha önce bir işte çalıştınız mı?

☐ Evet

☐ Hayır

7.Ne kadar süredir iş arıyorsunuz?

☐ 1 ay – 6 ay

☐ 6 ay – 1 yıl

☐ 1 yıl – 2 yıl

☐ 2 yıldan daha fazla

8.Neden işsiz kaldığınızı düşünüyorsunuz? (Maddeleri önem sırasına göre sıralayınız)

☐ Üniversitede Aldığım Dersler Yetersizdi

☐ Mevcut işler Piyasa Şartlarına Uygun Değil (Ücret Yeterli Değil vb.)

☐ Özelliklerime Uygun İş Bulamadım (Eğitim Düzeyi vb.)

☐ Çalışma Ortamı Uygunsuzdu

☐ İkamet Ettiğim Yerde Uygun İş Olmaması

☐ Sigorta Gibi Özlük Haklarımın Göz Ardı Edilmesi

☐ Çalışma Saatlerinin Düzensizliği ve Fazla Olması

☐ Yeterli Sosyal Çevremin Olmaması (Referans Gibi...)

☐ Yabancı Dil, Bilgisayar Bilme, Gibi Gerekli Özelliklere Sahip Olmamam

☐ İş Dünyasının Gerekli Vasiylara Sahip Olmamam

☐ Çalışma Şartlarının Ağır Olması

☐ Diğer

9.Sizce iş bulamamanızda üniversitede aldığınız eğitimin etkisi var mı? (Ders müfredatı yetersizdi, piyasa şartları ile okuduğum okulda verilen dersler

uyuşmuyordu, yeterli uygulamanın olmaması, stajın gerektiği gibi yapılamaması...vb.)

10.Neden iş aramak yerine kendi işinizi kurmadınız? (piyasa şartları uygun değil, uygun iş fikrim yoktu, ekonomik olarak yeterli desteği göremedim, destek veren kurumlar hakkında “KOSGEB,KUZKA vb.” bilgim yok ...vb.)

11.İş bulamamanız sizi ve ailenizi nasıl etkiliyor? (psikolojimi olumsuz etkiledi, sosyal dışlanmaya yol açtı vb.)

12.Kastamonu ilinde üniversite mezunlarına uygun iş olduğunu düşünüyor musunuz?

13.Kastamonu ilinde iş alanının sınırlı olması nedeniyle başka bir ilde çalışmayı düşündünüz mü? Neden?

14.İşsizlik nedeni ile ertelediğiniz planlarınız var mı?

15.Bu konuda eklemek istediğiniz başka hususlar nelerdir?

EK B. İŞVEREN/İŞVEREN TEMSİLCİLERİ İLE YAPILAN MÜLAKAT SORULARI (FORM 2)

1. Hangi sektör bünyesindeyiz?

☐ Sanayi

☐ Hizmet

2. İş yerindeki pozisyonunuz nedir?

☐ İşveren

☐ İşveren Temsilcisi (Yönetici)

3. Eğitim Durumunuz

☐ Lise

☐ Ön Lisans

☐ Lisans

☐ Diğer

4. Kaç yıldır bu sektör içindeyiz?

☐ 1-5 yıl

☐ 5-10 yıl

☐ 10 yıldan fazla

5. İşyerinizde çalışan sayısı nedir? Kaç üniversite mezunu vardır? Üniversite mezunu yok ise neden tercih etmiyorsunuz?

6. Personel alım yönteminiz nedir? (İlan, internet, basın-yayın, eş-dost tavsiye/önerisi, aracı kurumlar, staj vb. yöntemler)

7. Eğitimli gençlerin işe alımında dikkat ettiğiniz özellikler nelerdir? Sıralarsanız sektörünüz açısından hangisi ön plana çıkmaktadır? (Güler yüz, yabancı dil, mesleki beceriler, fiziksel özellikler, kendine güven, tecrübe vb.)

8. Sektörünüz açısından değerlendirdiğinizde size göre gençlerin işsiz kalma sebebi nedir? (İşin gerektirdiği vasıflara sahip olmaması, pozisyon beklentisi, yüksek ücret beklentisi vb.)

9. Üniversite mezunu gençlerin iş hayatına geçişi ile ilgili (Staj, iş başı eğitimi vb.) uygulamalar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? İşletmenizde staj yapan üniversite öğrencisi var mı? Bu uygulamaların yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?

10. Kastamonu ilinde aradığınız vasıflarda çalışan bulmakta zorlanıyor musunuz? Zorlanıyor iseniz sizce sebebi nedir?

11. Üniversite mezunu personel seçiminde bilimsel teknikler kullanıyor musunuz? (Kişilik analizi, yetenek testi, mülakat gibi)

12. İşletmenizde üniversite mezunu çalışanların yeterliliğini daha da arttırmak için ne gibi uygulamalarınız vardır? (İngilizce kursu, yapılan işe yönelik eğitim gibi)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ümmühan Ergin
 Doğum Yeri Ve Yılı : Konya - 1993
 Medeni Hali : Bekâr
 Yabancı Dili : İngilizce
 E-Posta : ummuhanergin_@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Yunus Emre Lisesi (Aksaray)
 Lisans : Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
 İktisat Bölümü

Mesleki Deneyim

İş Yeri : Sfc Entegre A.Ş – Satış Destek 2016- (Halen) / Kastamonu-
 Merkez

Yayınları

Kandemir, O., Ergin, Ü. (2018), Bölgesel Gelişme Bağlamında Kalkınma Ajanslarının Faaliyetleri: TR82 Bölgesi(Kastamonu, Sinop, Çankırı) Örneği, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 7(4).